

3

Ribič

GLASILO SLOVENSKEGA RIBIŠTVA

LETO 2021
LETNIK LXXX
ISSN 0350-4573

140
140 LET ORGANIZIRANEGA
RIBIŠTVA NA SLOVENSKEM

80
80 LET GLASILA RIBIČ

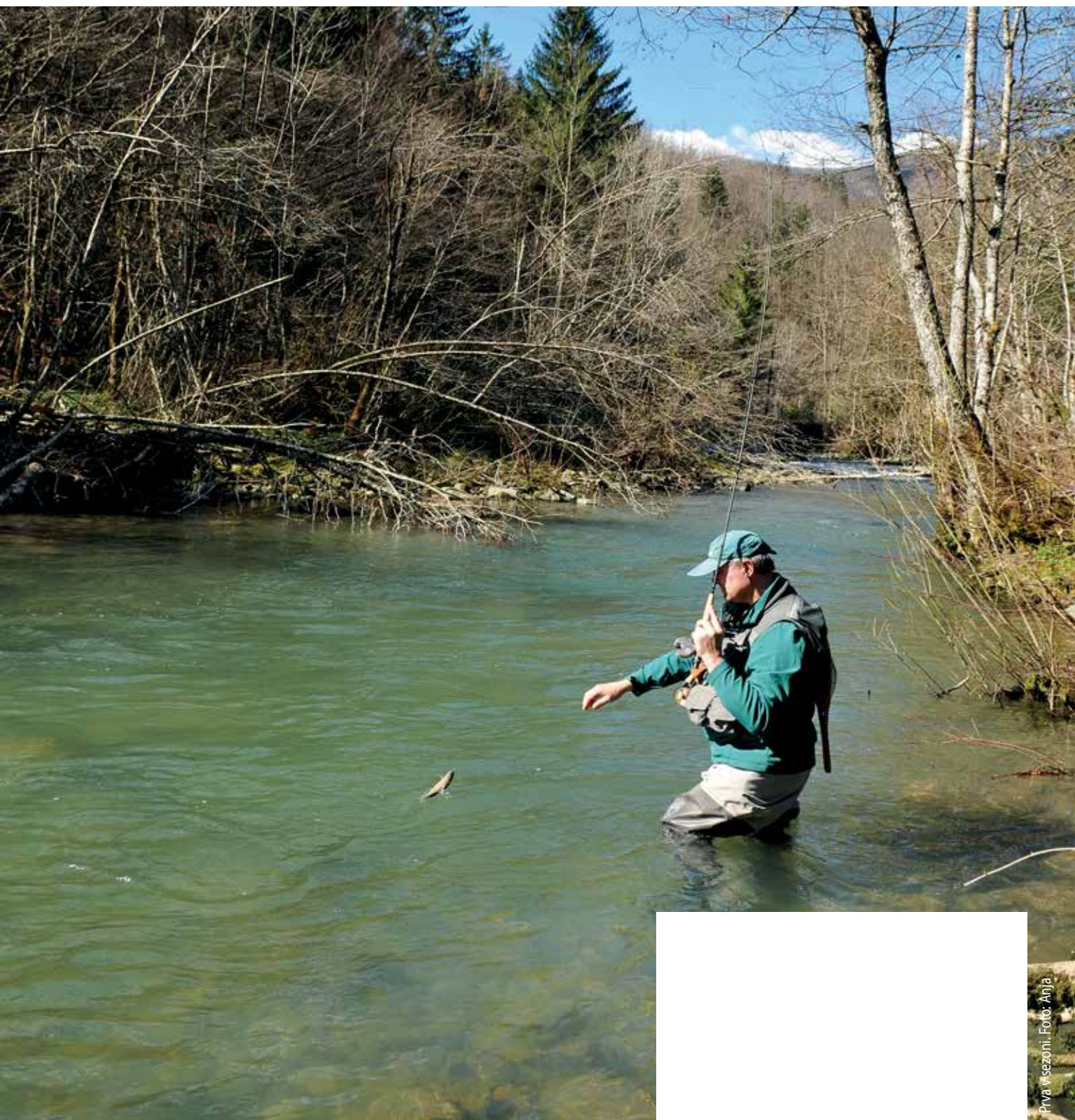

Foto: Pixabay

VIDEOKONFERENCA O PRIHODNOSTI HIDROENERGIJE V EVROPI

Videokonferenca, ki je bila 19. 1. 2021, je bila namenjena vsem tistim okoljskim nevladnim organizacijam, ki so bile prepoznane kot pomembni sogovorniki oziroma deležniki pri vprašanju problematike hidroenergije v Evropi. Organizator dogodka je bila projektna organizacija Evropska hidroenergija (Hydropower Europe).

Organizator se je glede na vsebino konference odločil osvetliti vprašanje stanja hidroenergije in njene prihodnosti z zornega kota nevladnih organizacij z območja Balkanskega polotoka. Skupno je bilo na konferenci 33 predstavnikov, ki so s predstavitvami predstavili izkušnje glede vprašanja hidroenergije iz matičnih držav. Večina nastopajočih nevladnikov je bila biologov oziroma predstavnikov društev, katerih delovanje je neposredno navezano na sladke vode. Predstavnikov združenj športnih ribičev na tem dogodku ni bilo veliko; poleg RZS je bil Johannes Schnell z Bavarske ribiške zveze, ki je zastopal stališča Delovnega združenja ribiških zvez alpskih dežel (ARGEFA), katerega članica je tudi naša zveza. Iz Slovenije se je dogodka udeležila še dr. Polona Pengal kot predstavnica zavoda Revivo.

V šestih urah trajajoče videokonference so skoraj vsi povabljeni nevladniki jasno izpostavili svoje nestrinjanje in veliko okoljsko nevarnost zaradi gradnje malih hidroelektrarn (MHE) za praktično vse organizme, ki so povezani z vodo/živijo v vodi. Njihov negativen učinek je posebno izrazil v primerjavi z minimalnim odstotkom proizvedene elektrike. V jugovzhodni Evropi je namreč gradnja takšnih objektov v precejšnji meri povezana s specifičnimi okoliščinami, povezanimi s tem področjem (politična nestabilnost, majhni prihodki, pojavi korupcije), kar ustvarja možnost skorajda nebrzdanega širjenja MHE v škodo naravnih zakladov, ki so v tem delu sveta še dobro ohranjeni.

Na primeru Slovenije sem predstavil izkušnje naše zveze glede težav, povezanih z gradnjo velikih hidroelektrarn na porečjih Save, Drave in Mure. V predstavitvi je bila izpostavljena zahteva

RZS, da mora vsaka gradnja novih hidroenergetskih objektov upoštevati vse zahteve okoljske zakonodaje, posebno pa zahteve Evropske vodne direktive. Slednja namreč nedvoumno določa, da mora vsaka prečna pregrada čez reko imeti tudi možnost prehoda (po toku navzgor in navzdol) za vse vodne organizme.

Od obstoječih 23 velikih hidroelektrarn v Sloveniji ima zgolj ena funkcionalno ribjo stezo. Na nobeni od preostalih HE ribiči nismo opazili kakršnihkoli aktivnosti, da bi zgradili podoben premostitveni objekt oziroma ga posodobili, čeprav omenjena direktiva državo obvezuje k temu. Prav tako je sporna gradnja novih hidroenergetskih objektov na zavarovanih območjih, kot so območja Natura 2000. Pri vprašanju problematike MHE se postavlja vprašanje smiselnosti subvencioniranja takih gradenj z javnimi sredstvi glede na majhno produktivnost in veliko okoljsko obremenitev. Pri nas doslej še vedno nismo ustrezno rešili odprtega vprašanja določanja najmanjšega ekološkega pretoka Qes, ki je glavna težava ribiških upravljavcev pri obratovanjih MHE.

Organizatorji dogodka na videokonferenco niso vabili predstavnikov hidroenergetskih podjetij, zato ni bilo diskusije za ali proti na temo ekoloških vplivov hidroenergije. Povedali so, da bodo vse izkušnje upoštevali pri pripravi dokumenta o prihodnosti hidroenergije v Evropi in če bo potrebno, tako videokonferenco tudi ponovili. Ne glede na končni rezultat omenjenega dogodka pa je pomembno, da smo kot krovna ribiška organizacija izkoristili svoj glas in izrazili svoje mnenje o problematiki hidroenergije tudi širše v Evropi.

Mag. Igor Miličič

RIBIČ

GLASILO SLOVENSKEGA RIBIŠTVA

Ribič je z odločbo Ministrstva za kulturo, št. 61510-42/2014/3, izdano 16. 5. 2014, vpisan v razvid medijev pod zaporedno številko 1880.

ISSN 0350-4573
UDK 632

Izdaja
Ribiška zveza Slovenije,
1001 Ljubljana, p. p. 2974.
Izhaja vsak prvi teden v mesecu, razen števil 1-2 in 7-8, ki so združene.

Uredništvo in uprava:
Tržaška cesta 134
1000 Ljubljana

Telefon:
uredništvo:
(01) 256 12 97
tajništvo:
(01) 256 12 94
041 738 849
telefaks:
(01) 256 12 95
www.ribiska-zveza.si

NASLOVI ELEKTRONSKE POŠTE
RIBIŠKE ZVEZE SLOVENIJE:
Ribiška zveza Slovenije
info.rzs@ribiska-zveza.si
sekretar RZS
sekretar.rzs@ribiska-zveza.si
tajništvo RZS
tajnistvo.rzs@ribiska-zveza.si
računovodstvo RZS
racunovodstvo.rzs@ribiska-zveza.si
uredništvo glasila Ribič
glasiloribic.rzs@ribiska-zveza.si

Transakcijski račun:
02010-0017838266

UREDNIŠTVO:
Odgovorni urednik:
Ure Ušeničnik Schifferstein

UREDNIŠKI ODBOR:
predsednik:
Igor Klobovec

člani:
Egon Dolenc, Drago Ornik,
Boštjan P. Zagožen, Peter Weibl

ČASOPISNI SVET:

člana:
dr. Jože Ocvirk,
dr. Božidar Voljič

Lektoriranje:
Marjetka Šivic

Na podlagi zakona o davku na dodano vrednost se od glasila obračunava davek na dodano vrednost.

Naklada: 11.000 izvodov

Priprava za tisk in tisk:
Tiskarna SCHWARZ PRINT, d. o. o.

Vsebina

AKTUALNO

- Videokonferenca o prihodnosti hidroenergije v Evropi**
Mag. Igor Miličič 42
Odstranjevanje vodnih pregrad v Evropi
Borut Jerše 44

140 let ORGANIZIRANEGA RIBIŠTVA in 80 let GLASILA RIBIČ

- Uspehi in sive pege v razvoju slovenskega sladkovodnega ribištva**
Milan Štraus 46

OHRANIMO NARAVO

- Vuzeniško jezero**
Milan Štraus 49

- Padež, Suhorca in žejna Istra**
Peter Valič 53

RIBIŠTVO

- Invazivne tujerodne vrste: sladkovodni raki (1. del)**
Jernej Košir, mag. biol. in ekol. z naravovar. 57

OBZORJA

- Kvartarne ribe na Slovenskem**
Mag. Matija Križnar 60

POGLEDI

- Blejska hidravlična natega**
Jožef Smolej 62

RIBOLOV

- Minula sulčarska sezona ali pobeg pred pidemijo**
Rok Šparovec 63

ZASLUŽIJO SI NAŠO POZORNOST

- Nikoli ni prepozno!**
Jože Šmejc 66

PREDSTAVITEV RIBIŠKIH DRUŽIN

- Ribiška družina Vevče**
Jure Ušeničnik Schifferstein 68

ZNANJE IN IZKUŠNJE

- Nekaj nasvetov za uspešen začetek muharske sezone (1.del)**
Vladimir Mikec 70

IZ RIBIŠKIH DRUŽIN

- Krap, da te kap**
Jože Žerdin 72
Ribič Jože Ladiha ugnal vso konkurenco
Jože Žerdin 72

RIBIČI PIŠEJO

- Na kralja voda v RD Mozirje**
Branko Hriberšek 73

MUHARSKI KOTIČEK

- Izdela palice – 2. del**
Tomaž Modic 75

MLADI RIBIČ

- Ob vodi ni nikoli dolgčas**
Blaž Dominik 77

V SPOMIN

- Alfonz Colnar 78
Stanko Gabrovec st. 78
Ivan Skaza 78
Bogdan Gorišek 78

RIBIČI KUHAJO

- Priprava toplotno obdelanih sladkovodnih rib**
Borut Jerše 79

V posameznih prispevkih izražena stališča ne predstavljajo nujno tudi stališč uredništva.

Obvestilo dopisnikom Ribiča

Dopisnike prosimo, da svoje prispevke pošiljajo na e-naslov:

glasiloribic.rzs@ribiska-zveza.si.

Prispevke za glasilo Ribič je treba poslati uredništvu trideset (30) dni pred izidom, nujna obvestila pa dvajset (20) dni pred izidom.

Poslanih prispevkov ne vračamo, razen na avtorjevo željo. Izvirnike hranimo 15 dni od objave v glasilu.

Po sklepu predsedstva RZS z dne 18. oktobra 2003 ne honoriramo:

- pisem bralcev,
- kapitalnih ulovov,
- obvestil,
- poročil o delu strokovnih delovnih teles RZS.

Nenaročene prispevke bomo objavljali skladno z razpoložljivim prostorom in njihovo aktualnostjo. Da bi se izognili neobjavam, občasnim dopisnikom svetujemo predhodni posvet z odgovornim urednikom, da bi skladno s programsko zasnovo zagotovili tematsko uravnoteženost vsebine Ribiča.

Uredništvo

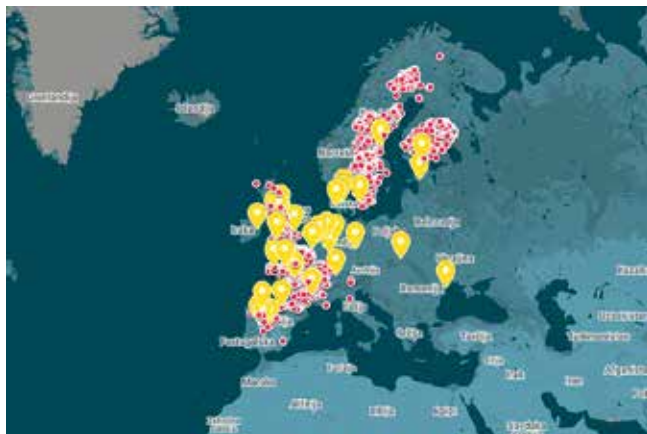
ODSTRANJEVANJE VODNIH PREGRAD V EVROPI

Namen je povrniti reke v prosto prehodne poti za vse vodne organizme, ki so v svojem življenjskem ciklu navezani na selitev.

Raziskave v Evropi in po svetu nesporno potrjujejo daljnosežne škodljive posledice zaježitve rek. V vodnih telesih vse vodne pregrade preprečujejo prehajanje in prosto razporejanje vodnih organizmov, predvsem rib vzdolž reke. Z izgradnjo vodnih pregrad se prvotno enotno življenjsko okolje razdeli, posledica pa je izolacija populacij ribjih vrst. To vodi v slabitev njihove vitalnosti in v najslabšem primeru v njihovo lokalno izginotje. Posledice takih posegov skušajo omiliti z izgradnjo prehodov za ribe (ribjih stez). Tako naj bi ribjim populacijam zagotovili vsaj delno povezanost in dostopnost do habitatov, pomembnih za njihovo življenje kot so na primer drstišča. Vendar žal izkušnje kažejo, da le redke ribje steze tudi dobro delujejo. Zato je gradnja novih hidroelektrarn v sedanjem času družbeno in okoljsko zelo vprašljiva.

Takole se je bager lotil jez v Estoniji. Foto: World Fish Migration Foundation

Zemljevid jezov, ki so jih v Evropi že odstranili. Foto: World Fish Migration Foundation

Svetovna organizacija za prehodnost voda za ribe – World Fish Migration Foundation (WFMF) – je bila ustanovljena novembra leta 2014 kot neprofitna organizacija z namenom, da v svetovnem merilu opozori na težave prehodnosti voda za vodne organizme. Z različnimi aktivnostmi želi ljudi prebuditi, da bi razumeli, kako pomembno je, da reke povrnemo v prosto prehodne poti za vse vodne organizme, ki se v svojem življenjskem ciklu selijo. WFMF podpira vse, ki si prizadevajo, da bi ribam v rekah odprli prosto pot za njihovo selitev. V svetovnem merilu daje zgled, podporo in orodje za tak boj. Ena od njihovih aktivnosti je tudi odstranjevanje jezov v Evropi (Dam Removal Europe – DRE).

Žalostno dejstvo je, da so trenutno številne evropske reke razbite z zastarelimi, pogosto nefunkcionalnimi pregradami in jezovi. Z njihovo odstranitvijo bi lahko reke, polne rib, spet svobodno zaživele. Cilj DRE je renaturacija, vzpostavitev prvotnega stanja, evropskih rek, ki imajo veliko naravno in kulturno vrednost.

Poziv je skladen tudi z evropskim Zelenim dogovorom, sprejetim 12. 2. 2019. Dogovor je časovni načrt za **vzpostavitev trajnostnega gospodarstva EU. Ta cilj bomo dosegli** tako, da bomo podnebne in okoljske izzive spremenili v priložnosti na vseh področjih politike in omogočili prehod, ki bo pravičen in

vključujoč za vse. Tak dogovor zaradi nujne zaščite biotske raznovrstnosti in obnove degradiranih ekosistemov kot cilj do leta 2050 postavlja povrnitev najmanj 25 tisoč kilometrov rek v EU v stanje pred njihovo regulacijo.

Poziv za ohranitev reke Save brez (novih) hidroelektrarn

V Sloveniji imamo na rekah več kot 1.300 različnih pragov in pregrad, ki s spreminjanjem vodnega prostora ter vplivom na vodne organizme v vodotokih povzročajo številne hidromorfološke spremembe v rečnem sistemu, ki slabšajo kakovost vode. To se odraža z upočasnjevanjem vodnega toka ter pospeševanjem segrevanja in izparevanja vode ob hkratnem zmanjševanju vsebnosti kisika v vodi.

Načrtovanje novih HE na reki Save, na njenih še zadnjih neprizadetih in ohranjenih območjih, je v nasprotju z evropskim Zelenim dogovorom. Le-ta zaradi nujne zaščite biotske raznovrstnosti in obnove degradiranih ekosistemov kot cilj do leta 2050 postavlja povrnitev najmanj 25 tisoč kilometrov rek v EU v stanje pred njihovo regulacijo.

Več kot petdeset znanstvenikov, raziskovalcev in strokovnjakov s področij biologije, ekologije in naravovarstva, družboslovja ter predstavnikov naravovarstvenih organizacij je 11. januarja letos na pristojne državne organe – Ministrstvo za okolje in prostor ter Vlado RS, na poslance, na parlamentarne in zunajparlamentarne stranke ter parlamentarne odbore – naslovilo Poziv za ohranitev reke Save brez (novih) hidroelektrarn.

Poziv so namenili odločevalcem, naj najdaljše slovenske reke, reke Save, njenih z Naturo 2000 varovanih odsekov ter edinstvenih živalskih in rastlinskih habitatov ne uničijo s trajnimi, megalomanskimi hidroenergetskimi objekti, pač pa naj vse napore usmerijo v zaščito naravnega rečnega ekosistema in ohranitev bogate biotske pestrosti, ki je ključnega pomena za prihodnost.

Uspešna tožba Društva za proučevanje rib Slovenije – DPRS

Vlada R Slovenije je 9. decembra 2020 sprejela odločbo, s katero je nosilec posega v naravo dovolila prevlado javne koristi energetike nad javno koristjo ohranjanja narave za HE Mokrice na spodnji Savi. Poleg tega je jeseni 2020 prižgala zeleno luč za zavezitev srednje Save, kjer je od Tacna do Suhadola načrtovana veriga kar desetih novih velikih hidroelektrarn.

Uresničitev investicijskega načrta na Savi bi bila usodna za številne živalske vrste, zlasti ribe. Samo na območju srednje Save živi dobra tretjina ribjih vrst Slovenije, v porečju Save pa kar 26 vrst rib, ki za preživetje potrebujejo hitro tekočo vodo. Za 12 vrst so selitve ključnega pomena, saj v različnih življenjskih fazah potrebujejo različne habitate, ki jih lahko zagotavlja le reka brez pregrad in jezov. Posebej velja izpostaviti sulca, ki sodi med ogrožene in zavarovane evropske vrste. Njegova najbolj vitalna populacija v jugovzhodni Evropi živi ravno na območju srednje Save, kjer načrtujejo verigo hidroelektrarn. Z izgradnjo visokih pregrad na Savi bi sulec najverjetneje povsem izginil s tamkajšnjega območja.

DPRS je 27. januarja letos na Upravno sodišče R Slovenije vložilo tožbo zoper odločbo, s katero je Vlada R Slovenije 9. 12. 2020 za HE Mokrice investitorjem dovolila prevlado javne koristi energetike nad javno koristjo ohranjanja narave in tako izpolnila pogoj za izdajo gradbenega dovoljenja. Hkrati je DPRS sodišču podalo zahtevo za izdajo začasnih odredbe, s katero bi do končne odločitve preprečilo izvedbo posega, čemur je sodišče ugodilo. Upravno sodišče je 9. februarja letos sklenilo, da do pravnomočne odločitve ne more biti izdano gradbeno dovoljenje za HE Mokrice na podlagi izpodbijane vladne odločbe iz decembra lani. Vlada se na to odločitev lahko pritoži. Sodišče je tako v začasni odredbi pritrdilo argumentom DPRS, ki je opozorilo na nepopravljivo škodo, ki bi jo gradnja HE Mokrice povzročila zavarovani naravi, zlasti določenim zavarovanim in varovanim živalskim vrstam ter habitatom na posebnih varstvenih območjih Natura 2000, v katere bi posegel projekt.

Tudi cilj strategije EU o biodiverziteti (EU Biodiversity Strategy) je ponovno povezati 25.000 kilometrov evropskih rek do leta 2030. Toda izvedba zamisli ne bo preprosta ob upoštevanju stanja na evropskih rekah in vseh pregradah na njih.

Tudi v Španiji so se resno lotili odpiranja vodnih poti. Foto: World Fish Migration Foundation

Trenutno je v Evropi okrog 1,2 miliona različnih pregrad; 0,74 pregrade na km. Večina, približno 68 odstotkov, jih je sicer nižjih od dveh metrov, zato so često spregledane. Ne gre le za hidroelektrarne, velike, srednje in male, veliko pregrad služi tudi kmetijstvu in drugim dejavnostim.

Odstranjevanje pregrad v Evropi sicer poteka, vendar zelo počasi. Še vedno je najmanj 100.000 takih, ki neusmiljeno razbijajo reke na majhne dele in onemogočajo prehodnost vodnim organizmom.

Selitve rib je resno prekinil jez Yecla v Španiji, ki so ga odstranili. Foto: World Fish Migration Foundation

»V zadnjih 30 letih so v Evropi odstranili okrog 5000 vodnih pregrad in ovir. Med njimi so bili veliki in manjši jezovi ter razne druge pregrade in vodne ovire. Hkrati ocenjujemo, da je v Evropi še najmanj milijon vodnih pregrad, od katerih jih je najmanj 100.000 zastarelih in neuporabnih. Veliko jezov so odstranili na Nizozemskem, v Franciji, Španiji, na Finskem, Švedskem, v Veliki Britaniji, Estoniji. Tukaj poteka največji projekt renaturacije reke, kjer bodo v naslednjih letih v prvotno stanje povrnili 3000 km reke Parnu. Na osnovi teh pozitivnih zgledov tudi v številnih drugih državah v zadnjem času že resno razmišljajo o odstranjevanju zastarelih pregrad. Želimo,

Odstranjevanja jezov so se lotili tudi v Švici. Na fotografiji je nekdanja pregrada v mestu Zürich. Foto: World Fish Migration Foundation

da bi odstranjevanje pregrad na rekah postalo sestavni del upravljanja z vodami in vodnim življenjem v Evropi,« je povedal Herman Wanningen, direktor WFME, ki je tudi pobudnik in motor omenjenih aktivnosti.

V Evropi WFME vsako leto organizira več seminarjev na to temo, ki povežejo številne strokovnjake iz vse delov Evrope in si izmenjujejo izkušnje o projektih odstranjevanja vodnih pregrad, raziskavah, politikah in lokalnih izkušnjah ter težavah. Na njih redno sodelujejo tudi strokovnjaki iz ZDA, da predstavijo njihove uspešne projekte odstranjevanja vodnih pregrad, kot so bili tisti na rekah Elwha in Penobscot.

Borut Jerše

Foto: Pixabay

USPEHI IN SIVE PEGE V RAZVOJU SLOVENSKEGA SLADKOVODNEGA RIBIŠTVA

Pisalo se je leta 1880, ko se je v rajni avstro-ogrski monarhiji porodila zamisel o ustanovitvi podružnice avstrijskega ribiškega društva v Ljubljani. A to takratnim zavednim in naprednim Slovencem, pa tudi nekaterim na Slovenskem živečim Nemcem ni bilo najbolj pogodu. Hoteli so nekaj več in se decembra istega leta odločili za samostojno ribiško pot ter 17. januarja 1881 ustanovili Ribarsko društvo na Krajnskem. Dogodek in datum sta postala mejnik konca obdobja fevdalnih (*zakupnih*) razmer in začetka organiziranega ribištva na Slovenskem. Od takrat do danes smo slovenski ribiči prehodili trnovo pot.

Slabe politične in gospodarske razmere Avstro-Ogrske ter nato Kraljevine Jugoslavije s prvo in drugo svetovno vojno so pustile rane na naših vodah ter ribiškem občestvu. A z voljo in naporji smo vse te rane zacelili ter sladkovodno ribištvo pripeljali do danes, ko doseženo lahko kot narod slavimo. Kratek sprehod skozi čas naše ustvarjalnosti izkazuje:

- več kot 12.000-članski kolektiv, organiziran v 65 ribiških družinah z območnimi zvezami in krovno Ribiško zvezo Slovenije za učinkovito upravljanje ribiških okolišev na 25.369 km oziroma 94 % slovenskih sladkovodnih površinskih vodah;
- ohranitev vrst in populacij domorodnih rib, piškurjev, rakov, žab ter školjk, ki bi zaradi antropogenih vplivov že zdavnaj

izginile iz slovenskih voda in bi jih naši otroci ter vnuki lahko opazovali samo še v akvarijih;

- preživelimo več tisoč ekoloških incidentov (*izlivov okolju nevarnih in škodljivih snovi*) ter vodarsko (*barbarsko*) pustošenje vodotokov, te pa nato v mejah bioloških zmogljivosti sanirali do približka prvotnega stanja;

- zgradili smo več kot 120 valilnic, ribogojnic in drugih vzrejnih objektov (*ribnikov*) za nadomeščanje izgub v naravnih ter umetnih vodah iz naslova ekoloških incidentov in športnega ribolova ter za prodajo viškov na prehranskem trgu;

- zgradili smo 73 ribiških domov za druženje članstva, zdaj pa so ti objekti postali pomembna podpora razvoja slovenskega gostinstva in izletniškega turizma;

- slovenske vode smo uvrstili na sezname ribiških destinacij Evrope in z ribolovnim turizmom prispevali k skupnemu razvoju turizma Slovenije ter njene razpoznavnosti v svetu;

- vzpostavili smo sistem načrtovanja in trajnostnega upravljanja z ribolovnimi viri ter ga nadgradili s sistemom strokovnega izobraževanja naših članov (*gospodarje, ribogojce, čuvaje, mentorje mladih ...*) za kakovostno uresničevanje postavljenih ciljev;

- za članstvo in zainteresirano javnost izdajamo glasilo Ribič ter druge strokovne in stanovske publikacije;

Ribiški upravljalci se soočajo s problematiko prisotnosti prevelikega števila kormoranov in njihovih posledic.

• športni ribolov smo uravnotežili z zmogljivostjo narave in pravila ribolova, ribolovno opremo ter ravnanje z ulovom podredili humanosti;

• ribiške družine so postale del aktivnega varstva okolja Slovenije in nosilec ozaveščanja slovenskega občestva o življenjskem pomenu površinskih sladkovodnih voda ter vodnih organizmov, ki te vode poseljujejo.

Pri tem pa moram izrecno poudariti, da so vsi nanizani uspehi izključno plod amaterskega (*neprofesionalnega*) dela članstva. Prepričan sem, da bodo ob letošnji 140-letnici naši funkcionarji na lokalnem in državnem nivoju te dosežke ter presežke slovenskega sladkovodnega ribištva še bolj celovito opisali. Da pa ni vse zlato, kar se sveti, pričajo tudi nekatera druga naša dejanja. Dotaknil bi se predvsem tistih, ki smo jih v ribiških družinah nemalokrat storili in nekatera občasno še ponavljamo iz navdušenja, pomanjkljivega ihtiološkega znanja, oholosti, povzpetništva, osebnega okoriščanja ter nizke kulture obnašanja. Mnoge je mogoče opravičiti, nekatera pa so družbi in okolju dolgoročno nevarna. Žal so tudi ta v času in prostoru zaznamovala naš razvoj ter ne bo odveč, če kritično opozorim na izstopajoče:

• zanemarjanje prizadetih tekočih naravnih in gradbeno preoblikovanih voda ter favoriziranje zadrževalnikov, ribnikov in drugih nadomestkov uspešnega športnega ribolova;

• načrtovano in nenačrtovano vnašanje ribolovno zanimivih tujerodnih vrst rib (*šarenka, potočna zlatovčica, jezerska zlatovčica, beli amur, srebrni koreselj, rjavi somič, črni somič, sivi tolstolobik, srebrni tolstolobik, sončni ostriž, sibirski jeseter* ...) ter s tem sprožanje tekmovalnosti (*kompeticije*) na virih hranjenja, genskih sprememb, širjenja novih bolezni in zajedavcev pri domorodnih vrstah;

• nestrokovna (*vzdrževalna, dopolnilna, sanacijska*) vlaganja ribolovno in kulinarčno favoriziranih vrst rib (*šarenka, gojeni krap, smuč, som, sulec*, ...) tudi v vode, ki jih le-te prvotno niso naseljevale;

• preveliki vložki rib v športnoribolovne (*komercialne*) vode in s tem rušenje naravnega ravnovesja, hkrati pa vzpostavljane ugodnih pogojev naraščanja vrst ter števila ribojedih ptic (*siva čaplja, velika bela čaplja, veliki kormoran, veliki žagar, čopasti ponirek*, ...) in podaljševanja časa

njihove prisotnosti (*plenjenja*), tudi tistih na preletu oziroma prezimovanju;

• nestrokovni preventivni, gojitveni in intervencijski elektroodlovi s čezmerno izpostavljenostjo rib elektrošokom ter posledično povzročanje poškodb skeleta, povrhnjice (*epidermide*), usnjice (*dermisa*), v skrajnih primerih pa tudi poboja rib;

• elektroodlovi (čiščenje) gojitvenih potokov za vlaganje zaroda potočne postrvi, lipana in preseljevanje ali celo uničevanje »škodljivih« domorodnih vrst rib (*klena, pisanca, kaplja*, ...) ter s tem trajno razvrednotenje celovitosti lokalnega ekosistema;

• zloraba odlovov rib v varstvenih in športnoribolovnih vodah za ribiška druženja, reprezentanco ter zasebne zabave ali pa selitev izlovljenih rib v območja tekmovalnih stez za večjo uspešnost organiziranega ribiškega tekmovanja;

• zloraba odlovov rib na dristiščih v času reprodukcijskih procesov in njihova selitev v ribiškem okolišu ali zunaj njega, pa tudi njihova prodaja za mašenje finančnih lukenj ribiške družine;

• presušitev korit vodotokov v času sušnih pretokov in zalitih obvodnih depresij po poplavnih vodah brez ribiškega nadzora za pravočasno organizacijo preventivnih ter intervencijskih odlovov – reševanje rib, rakov, žab, piškurjev in školjk pred plenilci ter poginom;

Podnebne spremembe marsikje prinašajo pomanjkanje površinske vode.

• nakupi rib brez predhodnega preverjanja zdravstvenega stanja, selekcije na prisotnost nedobrodošliih tujcev, tehtanje in cene rib, sprejemanje prodajnih provizij pa še ni znano;

• neselektivno vlaganje rib izključno v vode, kjer lovijo ribiški funkcionarji z njihovimi podaniki;

• porabljanje voda s preseljevanjem rib iz enega ribiškega okoliša v drugega ali celo iz enega porečja v drugega (*prenos potočne postrvi, lipana, podusti iz donavskega v jadransko porečje*) in s tem rušenje naravnega ravnovesja, sprožanja genetskih sprememb, širjenje bolezni ter zajedavcev rib;

• čezmeren ribolov (*in krivolov*) kulinarčno ter cenovno vrednejših plenilskih vrst rib (*sulec, potočna postrv, lipan, ščuka, smuč*, ...) in s tem vzpostavljane prevladujočih življenjskih ter razmnoževalnih razmer preostalih prisotnih rib in drugih vodnih organizmov;

• gradnja ribogojnic in športnoribolovnih ribnikov v osi vodotoka ter s tem trajna prekinitev naravnih selitvenih poti rib in rakov;

• čezmerni odvzemi vode za vzrejo tržno zanimivih ali celo tujerodnih vrst

Slabe politične in gospodarske razmere Avstro-Ogrske ter nato Kraljevine Jugoslavije s prvo in drugo svetovno vojno so pustile rane na naših vodah ter ribiškem občestvu.

Šarenka je za športni ribolov izjemno zanimiva ribja vrsta, ki pa ni domorodna.

Tudi pri nas marsikje pregrevanje vodotokov vodi v upad populacije domorodne potočne postrvi.

rib in ne tistih domorodnih vrst, ki so ogrožene (*deficitarne*) v nekem ribiškem okolišču;

- pri vzreji rib odsotnost dobre higienske prakse ali nabava rib iz ribogojnic, ki niso »proste bolezni« ter s tem širjenje njihovih bolezni;

- gojenje tujerodnih vrst rib (*pseudorazbora*) in njihovo naseljevanje v vzrejne objekte za hranjenje plenilskih vrst rib (*smuča, ščuke, soma ...*);

- spuščanje tehnoloških odpadkov vzreje rib (*brez predhodnega čiščenja*) neposredno v površinske vode in s tem sprožanje ter pospeševanje evtrofikacijskih procesov;

- nenadzorovano spuščanje (*vlaganje*) rib iz lastnih ribogojnih objektov v športnoribolovne vode in s tem širjenje virusnih, bakterijskih ter zajedavskih bolezni (*furunkuloza, eritrodermatitis, arguloze ...*);

- mešetarjenje poginov rib in posegov v naravne vodotoke za gradnjo ribiških domov ter ribiških tekmovalnih stez;

- čezmerno hranjenje rib pri izvajanju športnega in tekmovalnega ribolova ter s tem slabšanje kakovosti površinskih voda;

- uporaba nepreverjenih in nedopustnih vab kemičnega izvora;

- nehumano ravnanje z ulovljenimi ribami pri športnem ribolovu in na najrazličnejših ribiških tekmovanjih s povzročanjem stresa (*motenj v procesih razmnoževanja, slabše odzivnosti ali nesposobnosti odzivanja na plenilce*), poškodb organov (*trganje ustnih odprtih in izdiranje trnkov, rezanje plavutnih in hrbtnih bodic, odrgrnine povrhnjice ter usnjice ob nepravilnih prijemih in z mrežami, plavalnega mehurja pri hitrem dviganju rib iz večjih globin, metanju rib z višine nazaj v vodo*), vključno s povečano smrtnostjo ulova;

- neselektivni izbor kandidatov za organe in delovna telesa ribiške družine s prisotnostjo nepotizma, častihlepnosti, zaslužkarstva ter njihove slabe razgledanosti;

- nespoštovanje pravil športnega ribolova in tolmačenje določil internih aktov ribiške družine v korist izstopajočih posameznikov ali neformalne interesne skupine;

- beleženje in javljanje neverodostojnih (*prilagojenih*) podatkov članstva ter vlaganja in ulova rib za javne evidence;

- delovanje neformalnih skupin (*klanov odstopljenih predsednikov in drugih funkcionarjev*) ter neodgovornih posameznikov z zaplotništvom, dlakocepstvom in podtikanjem legitimno izvoljenemu vodstvu ter s tem slabljenje koherentnosti članstva in upočasnitev razvoja ribiške družine;

- pozabljanje zaslužnih riboslovcev, ribogojcev in športnih ribičev, ki so s svojim delom soustvarjali uspehe našega 140-letnega razvoja.

K napisanemu bi verjetno lahko še kaj dodal, pa bi bilo ob praznovanju tako visokega jubileja preveč kritično, za mnoge aktivne in dobromisleče ribiče pa tudi žaljivo. To pa ni namen tega mojega sestavka. Večji del opisanih sivih lis smo s pridobljenimi znanji in etiko športnega ribolova že odpravili ali jih še odpravljamo, nekaj pa jih bodo odpravili naši zanamci ter ob tem tudi katero na novo pridelali. V vsaki prostovoljni laični združbi so negativni odkloni prisotni in do meje opravičenosti dopustni, športni ribiči pri tem nismo izjema.

In čisto na koncu še o nekaterih strahovih. Zaznano je kopičenje nevihtnih oblakov, ki nam grozijo s privatizacijo voda in začetkom plenjenja rezultatov našega uspešnega dela. Se bomo res morali vrniti tja, kjer smo bili pred 140 leti, ko so v naših vodah ribe lovili le tuji in domači mogotci?

Milan Štraus

WWW.KOSTEVC.SI

TRGOVINA KOSTEVC | WWW.KOSTEVC.SI

TRG ZBORA ODPOSANCEV 20, 1330 KOČEVJE

DELOVNI ČAS: PON – PET 9:00 – 12:00 & 14:00 – 17:00, SOB 09:00 – 12:00

NOVA SPLETNA TRGOVINA !!!

G 031 611 479 | E TRGOVINA@KOSTEVC.SI

VUZENIŠKO JEZERO

Prvinska Drava je še samo v spominu najstarejših in na zbledelih fotografijah ter vedutah nekega zgodovinskega časa. Z izgradnjo niza hidroelektrarn so potopili njene mogočne okljuje, brzice, kaskade, tolmane, otočke, prodišča in z gozdom ter močvirsko vegetacijo poraščene brežine. Za blagor ljudi so trajno spremenili prvotno podobo rečne krajine in življenjske pogoje takratnih rastlin ter živali. Kritično presojanje in vrednotenje vseh izgub ter dobrobiti tistega posega v prostor Drave pa danes ni več aktualno.

Hidroelektrarna Vuzenica je druga v nizu osem zgrajenih hidroenergetskih objektov na slovenskem delu reke Drave. Sklep Ministrstva za gradnje Ljudske republike Slovenije od dne 22. 10. 1947 predstavlja datum njenega spočetja, rojstvo pa je bilo nekoliko zapoznelo, ker so šele leta 1953 uspeli zagnati prvi in leta 1957 drugi ter tretji agregat. V letih 1994–2000 so Dravske elektrarne Maribor elektrarno celovito obnovile in posodobile.

Geografski, hidrološki in energetski podatki akumulacije

Vuzeniško jezero je energetska akumulacija z naslednjimi geografskimi, hidrološkimi, tehničnimi in energetskimi podatki:

- makro lokacija jezera: Občina Dravograd, Občina Muta, Občina Vuzenica;
- mikro lokacija jezera: Dravograd, Bukovje, Velka, Trbonje, Vrata, Gortina, Vuzenica;
- ribiški okoliši: Dravograjski;
- porečje: Donavsko – Drava s pritoki;
- prispevna površina Drave v Italiji in Avstriji: 10.964 km²;
- prispevna površina Drave v Sloveniji: 3.259 km²;
- prispevna površina Vuzeniško jezero: 12.707 km²;
- dolžina reke Drave od izvira do izliva: 718 km;
- dolžina reke Drave na območju Slovenije: 133 km;
- padec reke Drave v Sloveniji: 148,30 m;
- večji pritoki akumulacijskega prostora: Meža, Ojstriški potok, Velka, Vrački potok, Reka, Dravški potok;
- dolžina zajezitve v sredinski osi reke (od HE Dravograd do HE Vuzenica): 11.900 m;
- povprečna širina zajezitve: 155 m;
- največja širina zajezitve: 278 m;
- povprečna globina zajezitve: 4 m;
- največja globina zajezitve: 10,50 m;
- obseg zajezitve (ocena): 24.500 m;
- površina zajezitve: 195,60 ha;
- prostornina zajezitve: 7.189.000 m³;
- koristna prostornina zajezitve: 1.800.000 m³;
- nadmorska višina zajezitve: 330 m.n.m.;
- tip elektrarne: pretočna;
- tip pregrade: težnostna – betonska;
- dolžina krone pregrade: 191 m;
- gradbena višina pregrade: 34 m;
- prostornina pregrade: 88.000 m³;
- število agregatov: 3;
- letna proizvodnja: 247 GWh;
- nazivna moč elektrarne: 55,6 MW;
- srednji pretok (sQs): 297 m³/s;
- stoletni pretok (Q100): 2.800 m³/s;

Vuzeniško jezera iz zraka (Atlas okolja).

Vuzeniško jezero v prostoru zgornje Drave (Geopedia).

- nazivni pretok turbin: 550 m³/s;
- ribje steze med spodnjo in zgornjo vodo nima.

Namembnost, raba in upravljanje akumulacije

Prednostna energetska raba akumulacije je bila določena z izgradnjo hidroelektrarne in s podelitvijo vodne pravice Dravskim elektrarnam Maribor. Pogoje rabe rečne vode in vzdrževanja njene vodne infrastrukture določa Uredba o koncesiji za rabo reke Drave za proizvodnjo električne energije (Uradni list RS, številka 26/03, 101/03, 88/04, 118/05, 124/06, 1/08) in Koncesijska pogodba številka 355-01-145/2002 od dne 03. 04. 2003 s katero se koncesionar zavezuje:

- zavarovati zemljišča, objekte, naprave in druge dobrine pred škodljivimi posledicami delovanja hidroelektrarne;
- omogočiti splošno rabo vode - Vuzeniškega jezera (športni ribolov, vožnja s plovili, – pripis avtorja);
- ohraniti biološko raznovrstnost (domorodne piškurje, ribe, rake, školjke, ... - pripis avtorja) in varstvo habitatov ter biološkega ravnovesja, če je to mogoče in dolgoročno stabilno;

Spodnja voda HE Dravograd predstavlja rojstvo Vuzeniškega jezera.

Vuzeniško jezero med Dravogradom in Gortino.

- v največji možni meri ohraniti naravne vrednote Vuzeniškega jezera (*vodne organizme, otok Ribičje, ...*);
- zagotoviti varstvo prebivalstva in njihovega premoženja, če so ti ogroženi zaradi posledic energetske rabe vode;
- plačevati koncesijsko dajatev v odmerjenih deležih in sicer 40 % v korist države, 60 % pa v korist občine Dravograd, Muta in Vuzenica.

Koncesijska pogodba s prednostno energetske rabe vode je z koncesionarjem podpisana za dobo 50 let. Ni pa ta izključujoča za druge namembnosti, ki bi jih razvrstil takole:

- protipoplavna zaščita poselitvenega prostora, javne infrastrukture in kmetijskih zemljišč med Dravogradom, Vuzenico in Vuhredom;
- ohranjanje in bogatenje pestrosti ter številčnosti prvotne in nove poselitve osrednjega jezerskega prostora z domorodnimi rastlinami ter prostoživečimi živalmi (*ribe in njihova drstišča ter selitvene poti, vodne ptice in njihova gnezdišča, ...*);
- podpora razvoju gostinstva in turizma Občine Dravograd, Občine Muta ter Občine Vuzenica s poudarkom na razvoju izletniškega in ribolovnega turizma;
- rekreacijski poligon občanov in razvoj vodnih športov;
- raba tehnološke/namakalne vode v času poglobljanja posledic podnebnih sprememb.

Omejitve stihijske (*nenačrtovane*) rabe celotnega jezerskega prostora na načelni ravni opredeljuje tudi Natura 2000 in usklajene naravovarstvene smernice prostorskih aktov vseh treh občin. Posebno zaščito s statusom državne botanične in zoološke naravne vrednote pa ima po Pravilniku o določitvi in varstvu naravnih vrednot (*Uradni list RS, številka 111/04, 70/06, 58/09, 93/10, 23/15, 7/19*) otoček Ribičje.

Kakovost vode reke Drave in akumulacijskega prostora

Za Vuzeniško jezero ni podatkov o kakovosti jezerske vode, je pa vrsta zgodovinskih (*Erico Velenje, DEM, IKRA Celje, ...*) in aktualnih podatkov (*Direktorat RS za vode*) za reko Dravo z najbližjim gor-vodnim merilnim mestom v kraju Tribej (*ob vstopu vodotoka v Slovenijo*). Rezultati analiz za zadnja štiri leta izkazujejo:

- 2016 – voda: dobro kemijsko stanje, biota: slabo (*bronirani difeniletri, živo srebro*), dobro ekološko stanje, posebna onesnaževala: dobro;
- 2017 – voda: dobro kemijsko stanje, biota: slabo (*bronirani difeniletri, živo srebro*), dobro ekološko stanje, posebna onesnaževala: dobro;

- 2018 – dobro kemijsko in ekološko stanje; posebna onesnaževala: dobro;
- 2019 – dobro kemijsko in ekološko stanje; posebna onesnaževala: dobro.

Ugodnim rezultatom kakovosti vode reke Drave pa je potrebno pripisati, da na območju akumulacije Vuzenica v zadnjih nekaj letih ni zaznan noben večji incident izrednega onesnaževanja s posledico pogina vodnih organizmov, kar prav gotovo dobro vpliva na prisotno populacijo rib in njihov razvoj.

Bi pa v zaključku tega dela pripomnil, da bi bili verjetno za nas ribiče bolj uporabni prikazi o stanju kakovosti vode z tistimi parametri, ki imajo neposreden vpliv na življenje tu prisotnih domorodnih rib. Žal Uredba o kakovosti površinskih voda za življenje sladkovodnih vrst rib (*Uradni list RS, številka 46/02, 41/04*), Pravilnik o določitvi odsekov površinskih voda, pomembnih za življenje sladkovodnih vrst rib (*Uradni list RS, številka 28/05*) in Pravilnik o imisijskem monitoringu kakovosti površinske vode za življenje sladkovodnih vrst rib (*Uradni list RS, številka 71/02*) zgornjega toka naše Drave ne vključujejo. Najbližje merilno mesto je Borl, ta pa je od Vuzeniškega jezera preveč oddaljen, da bi bili rezultati meritev še verodostojni.

Zasipavanje akumulacijskega prostora

Reka Drava izvira na Toblaškem polju pod goro Cimo Nove Dobbiaco (2.642 m.n.m.) v Italiji, teče skozi Avstrijo in pri vasi Vič (339,3 m.n.m.) vstopi na ozemlje naše države (*Dravograjsko jezero*). Skupna dolžina njenega toka znaša 718 km, od tega 133 km s padcem 148,30 m na območju Slovenije. Z večjim delom pritokov je izrazito alpska reka z veliko transportno sposobnostjo. S padcem nosilne sposobnosti vode se grobi delci plavja usedajo predvsem na vtoku, finejši plavajoči delci snovi organskega in anorganskega izvora, vključno z onesnaževali industrijskega, kmetijskega ter komunalnega porekla pa se počasi naplavlajo znotraj celotnega akumulacijskega prostora, še največ pred pregradnimi objekti. Skozi daljše časovno obdobje obseg nakopičenih naplavin ogrozi poplavno varnost in bistveno zmanjša koristno energetske prostornino akumulacije. V vzdolžni osi Drave se tako vsako naše energetske jezero počasi polni. V zvezi s tem moram izpostaviti dva pretekla izredna dogodka:

- antropogeno kaljenje reke Drave 2010–2012 zaradi čiščenja usedlin avstrijskih elektrarn in njihovega dol-vodnega transporta z vodo;
- poplavni val reke Drave 05.–06. 11. 2012 zaradi nedorečenega upravljanja avstrijskega hidroenergetskega sistema.

Oba sta v veliki meri s plavinami zaznamovala tudi prostornino

Vuzeniško jezero v svojem najširšem delu z otočkom Ribičje v ozadju.

Koroškim splavarjem je turistično sezono odnesel virus.

Nekoč množična, danes pa vedno redkejša podust v plitvini pod izlivom Meže.

Vuzeniškega jezera. Kolikšna je njegova današnja zaplavljenost pa podatkovni viri Dravskih elektrarn Maribor ne razkrivajo. Verjetno še ni kritična.

Ribe in ribištvo

Na reki Dravi je bilo v preteklosti izvršenih niz ihtioloških raziskav (Glowacki 1885, Seeley 1886, Munda 1926, Pivko 1935, Povž 1991, IKRA 2004, KIS/EBRA 2008, EBRA 2009, Zavod za ribištvo Slovenije 2014, ...), katerih rezultati so uporabni za preučevanje njenega zgodovinskega, današnjega in bodočega stanja. Pri tem pa ne smemo zanemariti, da se zaradi velikih antropogenih vplivov ihtiološka slika celotnega toka Drave spreminja. Te spremembe običajno pri ne-lovnih in redkih vrstah rib, brez konkretnih ihtioloških raziskav, ne zaznamo. Da pa bi se čim bolj približal dejanskemu stanju prisotnih rib in rakov akumulaciji HE Vuzenica v času njenega obratovanja bom iz previdnosti za njihov prikaz uporabil zgolj podatkovne vire, ki se nanašajo na območje naše zgornje Drave:

- ocena antropogenih vplivov na stanje rib v reki Dravi »Vplivi obratovanja hidroenergetskega sistema Dravske elektrarne Maribor na stanje ribjih populacij reke Drave« (IKRA, 2004);
- avstrijsko – slovenska ihtiološka raziskava reke Drave med Labodom in Dravogradom »Erarbeitung eines fischökologischen Bewertungsschemass für Österreich und Slowenien für die Umsetzung der WRRL« (KIL, 2008);
- ihtiološka raziskava »Ocena dejanskega stanja ribjih populacij in ekološkega stanja v reki Dravi na področju akumulacije Vuhred« (EBRA plus, UMBRA, 2010);

• »Ribiški kataster Dravograjskega ribiškega okoliša« (ZRS, 2010–2020).

Citirane raziskave, študije in zabeležke ribiškega katastra nakazujejo stalno ali občasno (iz naslova vlaganj in dolvodnih migracij) prisotnost naslednjih vrst piškurjev, rib in rakov:

- piškurji (*Petromyzontidae*): donavski piškur (*Eudontomyzon vladykovi*);
- jesetrovke (*Acipenseridae*): kečiga (*Acipenser ruthenus*);
- krapovci (*Cyprinidae*): rdečeočka (*Rutilus rutilus*), platnica (*Rutilus virgo*), klenič (*Leuciscus leuciscus*), klen (*Leuciscus cephalus*), blistavec (*Telestes souffia*), pisanec (*Phoxinus phoxinus*), rdečeperka (*Scardinius erythrophthalmus*), bolen (*Aspius aspius*), linj (*Tinca tinca*), podust (*Chondrostoma nasus*), navadni globoček (*Gobio obtusirostris*), beloplavuti globoček (*Romanogobio vladykovi*), peščeni globoček (*Romanogobio kesslerii*), zvezdogled (*Romanogobio uranoscopus*), psevdorazbora (*Pseudorasbora parva*), mrena (*Barbus barbus*), pohra (*Barbus balcanicus*), pezdirek (*Rhodeus amarus*), ogrica (*Vimba vimba*), ploščič (*Abramis brama*), androga (*Blicca bjoerkna*), pisanka (*Alburnoides bipunctatus*), zelenika (*Alburnus alburnus*), navadni koreselj (*Carassius carassius*), krap (*Cyprinus carpio*), gojena oblika luskinar, veleluskinar in usnjar;
- činklje (*Cobitidae*): navadna nežica (*Cobitis elongatoides*);
- rečne babice (*Balitoridae*): babica (*Barbatula barbatula*);
- pravi somi (*Siluridae*): som (*Silurus glanis*);
- ščuke (*Esocidae*): ščuka (*Esox lucius*);
- postrvi (*Salmonidae*): potočna postrv (*Salmo trutta m. fario*), šarenka (*Oncorhynchus mykiss*), sulec (*Hucho hucho*);
- lipani (*Thymallidae*): lipan (*Thymallus thymallus*);
- trske (*Gadidae*): menek (*Lota lota*);
- kaplji (*Cottidae*): navadni kapelj (*Cottus gobio*);
- pravi ostriži (*Percidae*): navadni ostriž (*Perca fluviatilis*), smuč (*Sander lucioperca*), navadni okun (*Gymnocephalus cernuus*), smrkež (*Gymnocephalus schraetzer*), upiravec (*Zingel steber*), čep (*Zingel zingel*);
- sončni ostriži (*Centrarchidae*): sončni ostriž (*Lepomis gibbosus*);
- raki deseteronožci (*Astacidae*): signalni rak (*Pacifastacus leniusculus*).

Podatkovni viri navajajo veliko pestrost zgornjega toka reke Drave v Sloveniji. Hipotetično je še vedno stalno ali občasno prisotnih 39 domorodnih in 5 tujerodnih vrst piškurjev, rib ter rakov. Je pa iz analize statističnih podatkov športnega ribolova za obdobje 1985–2019 izkazan drastičen upad ulova reofilnih in oligoreofilnih vrst rib (sulec, potočna postrv, lipan, podust, ogrica, mrena, ...), občutno pa se z vlaganjem ter naravno reprodukcijo zvišuje ulov limnofilov

Obsežna trstičja med Gortino in Vuzenico so poselile vodne ptice.

(gojeni krap, ščuka, ploščič, rdečeperka, ...). Vplivi obratovanja niza hidroelektrarn so prisotni. Še predvsem, ker na nobenem od teh energetskih objektov ni funkcionalne ribje steze, pritoki akumulacij pa so večji del geomorfološko tako preoblikovani, da v njih selitev rib ni več mogoča ali pa so z gradbenimi posegi uničena njihova tradicionalna drstišča. Z uveljavitvijo nekaterih znanih ukrepov bi bilo mogoče to izumiranje občutljivejših reofilov in oligoreofilov omiliti, mora pa biti za to volja odločujočih, finančna sredstva pa bi verjetno primaknila tudi mama Evropa.

Dotaknil bi se še tujerodnih vodnih organizmov. Od invazivnih vrst rib sta to predvsem psevdorazbora (*Pseudorasbora parva*) in sončni ostrž (*Lepomis gibbosus*), ki pa ju z nobenim od znanih humanih ukrepov ni več mogoče odstraniti oziroma bo za uravnavanje njihove populacije poskrbela narava sama. Bolj zaskrbljujoča pa je zaznana prisotnost tujerodnega signalnega raka (*Pacifastacus leniusculus*) in potujoče trikotničarke (*Dreissena polymorpha*), katerih dolgoročni vplivi so v našem prostoru še neznanka.

Vuzeniško jezero je po Uredbi o določitvi meja ribiških območij in ribiških okolišev v RS (Uradni list RS, številka 52/07) v Zgornjedravnem ribiškem območju – Dravograjskem ribiškem okolišu (Drava od državne meje pri Dravogradu do jezua hidroelektrarne Vuzenica s pritoki, razen Meže) s skupno površino okoli 177,50 ha. Ta je bil z koncesijsko pogodbo Ministrstva za okolje in prostor za trideset let dodeljen v upravljanje Koroški ribiški družini, ustanovljeni leta 1954 v Slovenj Gradcu, kasneje pa so sedež društva prenesli v Dravograd. Po dostopnih informacijah se 350 članski ribiški kolektiv dnevno sooča s problematiko prekomernega kaljenja vode iz naslova transporta in odlaganja finih frakcij plavin (*muljev*) s strani avstrijskih elektrarn, velikimi nihanji vode ter motenjem naravnih reprodukcijskih procesov rib s strani naših energetikov in naraščanja populacij rbojedih ptic s posledico drastičnega zmanjševanja domorodnih lovnih reofilnih ter oligoreofilnih vrst rib. Vodstvo ribiške družine vlaga velike napore in sredstva v zmanjševanje ter odpravljanje teh negativnih vplivov, je pa njihova uspešnost odvisna predvsem od ekološke čuječnosti energetikov z obeh strani državne meje.

Razvoj turizma

Občine Dravograd, Muta in Vuzenica se ponašajo z vrsto posvetnih ter sakralnih zgodovinskih spomenikov, reliktov tehnične in bivanjske kulture ter naravnih znamenitosti, ki so že ali pa še bodo vtakane v razvoj njihovega turizma. Pomembno mesto med temi danostmi pa predstavlja tudi Vuzeniško jezero. Podatka o njegovi

V zgornji vodi HE Vuzenica se Vuzeniško jezero zaključuje.

površini znotraj posamezne občine mi ni uspelo nikjer zaslediti ali pa sem ga spregledal. Je pa ta vsekakor pomemben pri delitvi pripadajočega 60% deleža energetske koncesije in pri določanju druge rabe z občinsko mejo zamejenega vodnega prostora. Seveda jezero fizično ni deljivo. Je umetno vodno telo, ki pa je ekološko izredno občutljivo in mora biti njegova raba prostorsko ter časovno uravnotežena. Očitno se tega prisotni nosilci vodnih pravic in lokalne skupnosti zavedajo, kar priča uresničevanje skupnega projekta »Drava kot priložnost« z urejanjem Dravske kolesarske

poti skozi Avstrijo, Slovenijo in Hrvaško ter izgradnja niza pristanov za organizirano plovbo športnih in turističnih plovil. Vrsto načrtov za gradnjo, urejanje in rabo jezerske infrastrukture za razvoj rekreativnega ter izletniškega turizma pa je moč zaslediti tudi v prostorskih aktih in drugih javnih listinah teh občin. Izpostavil bi predvsem čiščenje odpadnih voda za dvig kakovosti vode reke Drave in obujanje ter razvoj tradicionalnega splavarjenja. Žal pa v nobenem od pričujočih aktov nisem zasledil športnega ribolova in ribolovnega turizma. Oba imata precejšnje možnosti dinamičnega razvoja. Se pa je ob načrtovanju tega potrebno zavedati, da je na reki Dravi od Avstrije do Hrvaške niz konkurenčnih akumulacij. Na vsaki od njih pa bo samo toliko ribičev – članov in turistov, kolikor bodo pri gospodarjenju ter promociji posamezne ribolovne vode (*akumulacije*) uspešne lokalno pristojne ribiške organizacije. V naše ribiške družine in njihove organizacijske sposobnosti ter profesionalnost nastopa ne dvomim. Bodo pa tudi na Vuzeniškem jezeru drugi prisotni deležniki morali upoštevati, da so ribiči – člani in turisti vedno zahtevnejši gosti ter bo uspešen ribolov potrebno nadgraditi z gostinsko in drugo podjetniško ponudbo (*prenočišča, prodaja kmetijskih produktov in izdelkov domače ter umetne obrti, ...*) čim bližje lokaciji ribolova. Od pestrosti in kvaliteta slednje bo namreč odvisno ali se bo ribič – turist v ta prostor še vračal.

Milan Štraus

Na avtorjevo željo prispevek ni lektoriran.

Izdelava, prodaja in servisiranje ribiške opreme.

Pred pričetkom muharske sezone smo pripravili pestro ponudbo umetnih muh, ki jih lahko izdelamo tudi čisto po vaših željah.

GSM: 040/225-516; e-naslov: ribistvo.mozina@gmail.com; spletna stran: www.ribistvo-mozina.si

PADEŽ, SUHORCA IN ŽEJNA ISTRA

Istra potrebuje vodo. Vodo, kakršnokoli za kakršno koli ceno. Upam, da ne!

Pred dvema desetletjema sem v Savudriji v kampu 20 minut čakal, da se je izpraznila ena od kabin za tuširanje, da sem si splaknil sol s kopanja. Po kopanju v čistem morju sta dve minuti prhanja zgolj z vodo dovolj, po kopanju v umazanem morju pa tudi milo ni dovolj. Ob curkih v tuš kabinah sem imel občutek, da želijo ljudje v kabinah za tuširanje splakniti ne le sol, pač pa tudi vrhnje 3–4 plasti ostarele kože, obenem pa vnovčiti neki nadstandard, češ: če kot turist vnaprej plačam pavšal, mora biti dobrin neomejeno, tudi če drugemu zmanjka, se pokvari ali kaj podobnega. Ob ekstremni suši, ki je takrat vladala v slovenski in hrvaški Istri, mi je postalo jasno: turizem gor ali dol, vode zanj ni in ne bo nikoli dovolj. Podobne pripetljaje glede dovoljšne količine vode sem na naši in hrvaški obali doživel še nekajkrat.

Še preden bi se poenotili, ali prebivalci obale in Istre potrebujejo vodo, bi bilo koristno vedeti, kakšno in za kaj. Voda, če ni prava, še za v čevlji ni dobra. In ker imamo potrebe po vodi, ki je namenjena namakanju, za hrano, zalivanju mestnih zelenic, pranju avtomobilov, po tehnološki vodi in po tisti, ki konča v kozarcu za pitje, lahko govorimo o vsaj dveh različnih kakovostih vode. Ja, na Obali in v njenem zaledju manjka ene in druge.

Slovenska Obala z zaledjem se napaja s pitno vodo iz preobremenjenega rižanskega vodovoda, iz Brestovice na Krasu, vodo pa kupuje tudi iz hrvaške Istre. Za zalivanje se vsak znajde po domače iz potokov, mlak, izvirov, Rižane in Dragonje. Pomanjkanje vode v tamkajšnjem delu Slovenije ima brado daljšo od Kralja Matjaža. Temu primerno se je zvrstila množica predlogov, strokovnih del in predlogov za rešitve vodooskrbe.

G. David Stepan lepo opiše stanje v bodočem »kozarcu pitne vode« na Obali in v Istri: »Slovenska Istra potrebuje kakovostno vodo. Dokler za Slovensko Istro lahko izbiramo – izvirna voda, voda iz zaježitve – umetno jezero in voda iz morja – razsoljevanje, izberemo najboljšo možnost, ki je voda iz izvira. Najbolj kakovostna voda je v tem primeru voda iz izvira Malni pri Postojni in voda iz Brestovice na Krasu. V hrvaški Istri konice porabe vode pokrivajo iz umetne zaježitve Butoniga, kjer morajo poleti vodo hladiti, ker jo sonce preveč segreje.« (dnevnik.si/1042929102). Dvomljičevce prosi, naj si v živo ogledajo umetni zaježitvi Molo in Klivnik pri Ilirski Bistrici, kajti zaježitvi Padež in Suhorca, ki še nastajata, jima bosta na las podobni. V čem? Predvsem v kakovosti vode, ki bo primernejša za gojenje krapa kot za pitje, vode, ob kateri bo stal nov ribiški dom in kjer bodo potekala tekmovanja, kdo bo ulovil največjega krapa. Meni, da si slovenska Istra zasluži, da država primerno poskrbi za zdravo in kakovostno vodooskrbo. Navaja, da se Dunaj napaja iz 100 km oddaljenega izvira, razdalja Koper Malni je približno 60 km. Nadalje priporoča, da vsi, ki navijajo za zaježitev Padeža in Suhorce, nalijejo in popijejo štiri kozarce: prvega iz izvira Malni pri Postojni, drugega iz izvira Brestovica na Krasu, tretjega iz akumulacijskega jezera in četrtega iz razsoljene morske vode. Sprašuje se o smislu pitja

Dve akumulaciji sta že v dolini reke Reke. Na fotografiji je Mola iz leta 2003 (foto: Peter Valič).

vode iz akumulacije, dokler je na voljo izvirna voda. Končuje z mislijo: »Slovenija ne bodi mačeha slovenski Istri.« (dnevnik.si/1042929102).

Pri večini večjih posegov v naravo so zavarovane in ogrožene vrste ter izginjajoča okolja eden glavnih težav in zavor pri realizaciji. Kako lahko nekaj ribic, ptičkov in žab ali pa močvirje preprečuje napredek in razvoj? Poplava člankov v medijih, ki so izrazito protinaravovarstveno usmerjeni, dokazujejo, kako netrajnostno sta naravnani naša skupna vest in zavest. Kdo to vse potiska v javnost, presodite sami. Nisem še naletel na članek, ki bi navajal, katere okolijske in bivanjske kakovosti določena skupnost izgubi ob izginotju nekaterih bioindikatorskih vrst. Namreč, članek z določeno vsebino lahko naročimo, prostoživečih živali pa ne moremo podkupiti ali prisiliti, da nekje živijo. S svojo prisotnostjo ali odsotnostjo kažejo na kakovost okolja. In v tem je prednost kakovosti presoje okolja po bioti, kajti tudi parametri natančnejših laboratorijskih testov so podvrženi človeški pristranski presoji in predstavitvi.

Morebitna izgradnja akumulacije Padež naravi in tam živečim ogroženim vrstam ne bo prijazna. Kar nekaj živalskih vrst bo prizadetih ali pa bodo izginile ob morebitni potopitvi.

Medved in volk. Če ena medvedja družina izgubi »letno rezidenco« ob več kot tisoč medvedih v Sloveniji, ne bo katastrofe. Volkovi tudi radi lovijo ob ograjah, ker lažje prestrežejo plen na begu. Ob morebitni spremembi selitvenih poti od obore do obore bosta dva smerokaza v njihovem jeziku dovolj, da se bodo znašli.

Bolj na tesno bo šlo z manjšimi občutljivejšimi vrstami, ki so bolj odvisne od kakovosti lokalnega okolja in ne morejo oditi, ko gre kaj narobe.

– Mrenič (*Barbus caninus*): Je endemična vrsta jadranskega zлива, ki naseljuje zgornje tokove potokov. Zelo ga ogrožajo gradnje jezerov in onesnaževanje. Je na Rdečem seznamu IUCN: ogrožen.

Vrste, katerih habitat ščiti zakon o ohranjanju narave in Nature 2000 ščiti: grbo, soško postrv, koščenca (foto: Iztok Grlj – vse fotografije posnete v Suhorci in Padežu).

Kot zelo redko vrsto ga za porečje Reke navajata Škocjanski regijski park in dr. Meta Povž, za Suhorco in Padež pa gospodar RD Ilirska Bistrica.

– Soška postrv (*Salmo marmoratus*): Je ena izmed najbolj ogroženih postrvjih vrst v Evropi. Ogrožajo jo onesnaževanje voda, uničevanje naravnega okolja, v preteklosti pa križanje s potočno postrvjo, ki so jo v njeno okolje prinesli na začetku prejšnjega stoletja.

– Rak koščenec (*Austropotamobius pallipes*): Je ogrožena vrsta raka na mednarodnem nivoju. V Sloveniji je ta vrsta zavarovana. Ogrožajo ga regulacije vodotokov, onesnaževanje, račja kuga in vnašanje tujerodnih vrst rakov.

– Močvirski krešič (*Carabus variolosus*): Uvrščen je na seznam Direktive o ohranjanju naravnih habitatov ter prostoživečih živalskih in rastlinskih vrst. V Evropi je ogrožena habitatna vrsta gozdnih potokov, saj njegovo življenjsko okolje naglo izginja.

– Črna štoklja (*Ciconia nigra*): Na notranjsko-obalno-kraškem območju ornitologi predvidevajo, da gnezdi 3 do 4 pari te redke in ogrožene vrste ptice. Zaenkrat je gnezdo v dolini Suhorce edino potrjeno gnezdišče te vrste, ki za širše območje zagotavlja najvišjo stopnjo ohranjenosti okolja. Je zelo ogrožena vrsta, ki jo varuje tudi Bernska konvencija. Gnezdo gradi na drevesih, daleč od človeških naselij. Lovi ribe in dokazuje, da jih je na območju še dovolj. V zahodni Evropi je na robu izumrtja, v Sloveniji jih gnezdi okrog deset parov.

Lokalni ribiči trdijo, da sta Padež in Suhorca med zadnjimi potoki, v katerih se riba naravno drsti. Pri tem je treba poudariti, da se postrv, pa tudi grba in druge ribe, pri nas drstijo v potokih in ne v reki Reki. Uničenje takega vodotoka bi pripomoglo k dodatnemu osiromašenju naravnih populacij domorodnih ribjih vrst. Take trditve moramo jemati zelo resno. Če ob reki uničimo potoke, uničimo celotne populacije rib v porečju, če so potoki drstišča teh vrst. In dolina Reke nima obilja pritokov.

Gnezdenje črne štoklje v dolini Suhorce. Je gnezdilka ohranjenih gozdnih prostranstev z ohranjenimi potoki in močvirji (foto: Peter Valič).

Zlasti dolina Suhorce je odmaknjena in ob potoku ni speljana nobena pot ali steza. Obe dolini nista bili raziskani in živeli ter okolje nista ustrezno popisana. Kaj vse še skrivata od civilizacije odmaknjeni dolini, bodo pokazala prihodnja raziskovanja, ki jih obljublja okoljski minister.

Sodeč po predhodnih praksah glede zaščite okolja ogroženih in bioindikatorskih vrst, spisek ogroženih vrst sploh ne predstavlja nekega problema. Dovolj je, da se javnosti predstavi problematiko: žejen in razvojno ogrožen istrski človek pa množica (vikend) turistov in želja zemlja proti peščici ogroženih vrst in je zadeva rešena!

Ker živimo v obdobju, ki ga nekateri geologi imenujejo antropocen, je prav, da v članku pomaknemo na stran vse uboge, ogrožene in bioindikatorne vrste in se osredotočimo na ljudi – Istrane in ljudi na slovenski Obali, kajti njim bo voda namenjena. Količinsko bi zajezitev Padeža in Suhorce prinesla približno tretjino več vode, kot jo premoreta Klivnik in Mola skupaj. Skratka, ogromno. A v nasprotovanju tega projekta res prevladuje zgolj škoda, ki jo bo utrpelo lokalno prebivalstvo, ali tudi škoda, ki jo bodo utrpeli Istrani ob morebitni neustrezni kakovosti vode?

Akumulacija Padeža in Suhorce bi lokalnemu prebivalstvu povzročila trajno krajinsko in bivanjsko škodo. Gozdna prostranstva in nedotaknjenost so del kulture bivanja lokalnih prebivalcev. Taki kot so, ne potrebujejo nobenih adrenalinskih in urejenih kolesarskih ter drugačnih dodatkov. Ko vanje stopiš, stopiš v čas pred pol tisočletja. Parcelacija potopljenega terena z zaledjem je zelo razdrobljena – še en trd (a spet ne pretrd) oreh. Ampak spet: prebivalcev ni toliko, da jih ne bi bilo mogoče tako ali drugače prepričati in uspeti. Ne nazadnje je zakonodaja za DPN (Državni prostorski načrt) že pred obdobjem epidemije predvidela razlastitev lastnikov, če bi bilo potrebno.

»V študiji iz leta 2002 je ta vodni vir izpolnjeval vse pogoje, tako glede varnosti, količine in kakovosti,« je povedala državna sekretarka na MOP ga. dr. Metka Gorišek (primorske.si/ 05. 2020). Za omenjeni vir ne bi bilo treba zgraditi dodatnega cevovoda do obalnih občin, pač pa bi ga morali navezati do Rodika, od koder bi se lahko navezali na bistriški oz. sežanski vodovod. Bere se všečno. Ampak g. David Stepan v svojem protestnem članku piše: »Sedanja cev iz Rodika proti vodarni Rižana je premajhna, saj je maksimalni pretok 120 l/s.« (6. seja 03 DIIP in Jenko – ustno). Obali in Istri je obljubljene precej več vode, kot jo lahko dovede povezovalni vodovod med Rodikom in Obalo. Če ima g. Stepan prav, je to ena od dodatnih vrzeli v obljubah.

Ampak težav s tem še ne bo konec. Območje Padeža in Suhorce je flišno, pomeni mehko vodo. Mehka voda pa ne le da je manj primerna za pitje kot srednje trda, ima tudi nižjo samočistilno in pufersko sposobnost. Apnenca ni tam. Raztopljena matična kamnina v potokih in rekah predalpskega prostora omogoča procese, katerih končni učinek so bistri čisti modrozeleni potoki in reke. Potoki Pohorja, pa tudi Padeža in Suhorce imajo za mehko vodo značilne rumenorjave odtenke, ki jih obarvata razpadajoče listje in humus. Padež in Suhorca sta bistra gozdna potoka. V tekočih vodah ni planktonskih organizmov. Obrežna drevesa črpajo rastlinska hranila (fosfate

Suhorca je naraven potok. Kar naredijo vodarji s kamnometom, tod ureja vegetacija, ki poleg utrditve bregov daje potoku senco, da se ne pregreje, iz vode črpa tudi hranila – nitratre in fosfate, snovi, ki povzročajo eutrofikacijo (foto: Peter Valič).

Oba potoka obdajajo gozdna prostranstva. Na desni fotografiji je posnetek leske. Teren je tako bogat, da leska lahko z višino in debelino konkurira tudi drevesom (foto: Peter Valič).

jezero naj bi bilo že na začetku mezotrofno do evtrofno (zagnito), nato pa hipertrofno (zelo zagnito). Prav bi bilo, da pogled na jez in vodno zajetje seže tudi na okolico obeh objektov. Avtor ob namenu akumulacije za pitje omenja tudi možnost uporabe vode s predhodno pripravo, postopek, ki ga naša Istra in Obala dobro poznata: filtracija, razkuževanje in predhodno čiščenje.

Humus je bogat z organskim ogljikom, ob razpadu rastlinskih ostankov pa se sproščajo topni fosfati in nitrati, ki jih meteorna voda zanese v akumulacijo, kjer jih razgrabijo planktonske alge. Le-teh ni treba prinesiti v akumulacijo, kajti njihove spore dobro raznaša veter. Razrast planktonskih alg je začetna faza gnitja jezera. Obilica življenja – četudi zgolj planktonskega – pomeni tudi obilico odmrlih alg, ki počasi tonejo v pridneni sloj, ki gnije zaradi množice malih odmrlih organizmov, in sicer kljub odstranjeni plasti humusa in korenin. Bistra alpska jezera imajo odlično razmerje med rastlinskim in živalskim planktonom in ribami, ki jedo živalski plankton. V alpska jezera se tudi naplavlja fosfati in nitrati, prisotne so planktonske alge, predvsem pa vodne bolhe, ki sproti desetkajo fitoplankton. Zlatovčice pa sproti jedo čistilce alg – vodne bolhe. A ne računajte na tako srečno in uravnoteženo

in nitratre) in delujejo kot filter ter zaščita brežin. Trenutno stanje potokov je optimalno. Kaj bi lahko šlo narobe z vodo, v kateri živijo postrvi, velike vrbnice in potočni raki? Lahko jo pijemo kar iz potoka!

Ob morebitni izgradnji akumulacije bo treba izkrciti in odstraniti 40 ha bogate lesne vegetacije, korenin in humusne zemljine in vsaj še pol toliko zaradi obvoznic in urejanja okolice akumulacije zaradi zmanjšanja organske obremenitve. Ves organski material, ki bi ostal v jezeru, bi pomenil osnovo za hitro gnitje. Torej ne le lesno maso s podrastjo, tudi debelo humozno plast zemljine bo treba nekam odpeljati, da ne bo kaj narobe. Vse lepo in prav, če se nad bodočo akumulacijo ne bi vzpenjali še gosti gozdovi nadaljnjih 60–120 višinskih metrov. Okolico ojezeritve tvorijo relativno strme obale z ogromno količino organske mase in humusa. To je prispevna površina, na kateri se bo zbirala in stekala voda v akumulacijo.

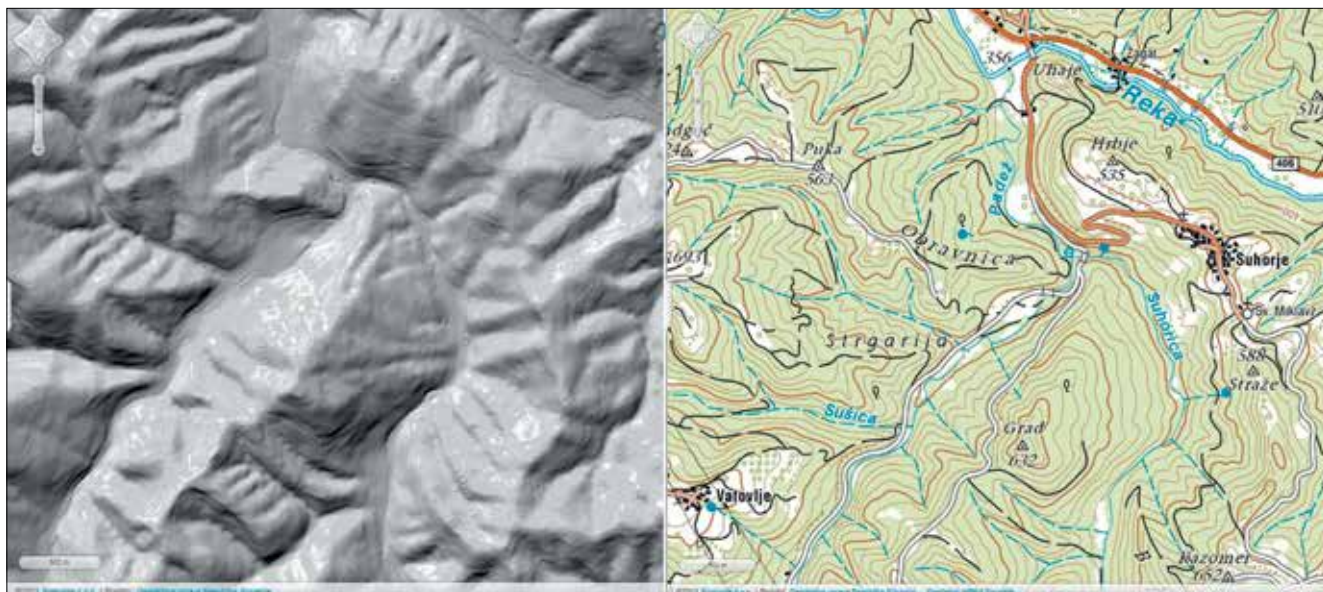
Proces dobro opisuje diploma g. Andreja Škofljanca iz leta 2008 z naslovom Vpliv pojezerja na kakovost jezera – primer akumulacije Padež s Suhorko. Zgovorna je trditev (str. 68): »Za določitev stopnje trofičnosti (pognojenosti oz. založenosti vodnega telesa z rastlinskimi hranili) so bili uporabljeni podatki do leta 1973. Novejših meritev ni, kajti vodomerska postaja Suhorje na reki Padež od leta 1973 ne deluje več.« Avtor je po več metodah primerjal kakovost vodozbirnega zaledja in količino fosfatov in nitratov, ki bi se iz okolice nacedila v akumulacijo. Ugotovil je, da je napoved za morebitno bodočo akumulacijo slaba. Bodoče

naravno razmerje sil v Padežu in Suhorci. Mola in Klivnik sta njena predhodnika.

Slabšanje kakovosti vode se ne bo dogajalo le na dnu jezera. Več nitratov in fosfatov v vodi pomeni večjo produktivnost planktonskih alg v gornjem sloju ojezeritve, s tem večjo kalnost in večje segrevanje vode. Albedo (odboj sončnih žarkov) z evtrofne vodne površine je praktično nič. Ob zagnitem dnu bo onemogočena mineralizacija fosfatov in v pridneni plasti brez kisika bo potekalo le še sproščanje in raztapljanje tega hranila za alge.

Kdo bi lahko še poslabšal razmere? Krap! Pa bodo spet ribiči, lokalci in kmetje vsega krivi, kot je to v navadi? Po zadnjih raziskavah 0,2 % iker, ki jih pojedo race mlakarice, preživi prehod skozi prebavni trakt. Torej krapov ali babušek ne bo preba vlagati (metati) čez zaščitno mrežo akumulacije, prišle bodo same. In kot je v naravi omenjenih vrst, z dna dvignejo tudi nekaj kubikov mulja, da se dokopljejo do nekaj ličink. Za prenos krapjih iker iz Mole do Suhorce mlakarica potrebuje 15 minut dolg let po hrانjenju na drstišču.

Bi imeli torej pitno vodo z Malnov, Brestovice, Klivnika, Mole ali Padeža? Bi vodo za 100 milijonov evrov? Če je vrednost (potratnost) projekta bistvena, v omenjenem primeru zmaga PADEŽ s SUHORCO! Ob pogledu na zemljevid je zadeva idealna. Ni v Naturi 2000! Kar v zaledju obalno-kraške regije ni apnenokraško, ni uvrščeno v Naturo 2000. Cenovno je projekt tako obsežen, da z izbiro izvajalcev ne bo teav. Vsi deležniki,

Zaslonski posnetek iz Geopedije: Suhorco in Padež obdajajo strmi bregovi in grape.

naklonjeni zaježitvi Padeža, zagotavljajo, da s projektom rešujemo žejno Obalo in Istro. A sodeč po videnem v naravi in prebranem, bi najdražja varianta glede kakovosti vode dala predvsem dovoljšno količino vode, primerne ali celo idealne za kapljično namakanje kmetijskih kultur.

Sedaj, ko gradijo drugi tir Divača–Koper, je mogoče vzporedno ob tirih speljati še eno cev za 200–300 l/sek vode za namakanje iz Mole in Klivnika za kmetijstvo, ki jo tudi krvavo potrebuje? Ne bo sicer dobra za pitje in primerna za oroševanje, a bo zaradi vsebujočih nitratov in fosfatov primerna za kapljično namakanje – gnojenje in zalivanje obnem! Tudi vodovod za pitje lahko položijo vzporedno ob gradnji železniške povezave, če je vodovodna povezava med Rodikom in obalo premajhna. Glede na to, da so bagri že na terenu, se ob združitvi obeh projektov delno reševanje problematike žejne Istre in Obale lahko začne že letos.

Sicer imamo Vipavci kar bogate izkušnje glede kakovosti vode za namakanje iz akumulacije Vogršček. V nekaj desetletjih je voda postala tako onesnažena, da je z njo zalita solata gnije sredi rasti. Primerna je postala le za kapljično namakanje nasadov, ob oroševanju pol zrelih in zrelih nasadov pa je bil tudi pridelek sadja oporečen. Po poročanju medijev so krivci za najdene fekalne bakterije v vodi postali kmetje in okoliški prebivalci, ne da bi v Vogršček kdorkoli zлил vedro gnojnice, ob tem, da se v Vogršček ne steka nobena greznica lokalnih prebivalcev. Pa bo usoda zaježene Suhorce kaj drugačna? Bo tam v desetletju po izgradnji voda podobne kakovosti in na meji primernosti za namakanje poljščin in nasadov, kaj šele za pitje?

Ob trditvah ilirskobistriških sogovornikov, da je dotrajan sežanski vodovod bolj podoben rešetki kot vodovodu, ne bi bilo smiselno prej odpraviti izgube vode na Sežanskem, preden načnejo Suhorco in Padež? Tudi Kras ne uživa obilja vode.

Ob količini kraške izvirske vode, ki je na voljo na Malnih na Planinskem polju, bi bil ob sanaciji dotrajanega sežanskega vodovoda potreben bistveno manjši odvzem vode, kar bi postojnski regiji omogočilo še vedno dovoljšen manevrski prostor glede oskrbe z vodo.

Konec koncev, vseeno je, kje začnemo: ali pri zakonsko zavarovanih in biotsko pomembnih živalih, ki pričajo svojo nepristransko zgodbo, brez političnih in ekonomskih pritiskov in ozadij, ali vzamemo za izhodišče ljudi, ki jim je obljubljen vodni blagor in ne vodna brozga. Končni učinek bo ob upoštevanju

vseh dejstev enak. Dovolj je, da v postopkih odločanja tisti, ki držijo platno in škarje v rokah, nepristransko ovrednotijo vse, tudi tisto, kar »kapitalu« ne ustreza. Davkoplačevalci za to plačujemo.

S priredbo analiz stanja v naravi in ustrezno argumentacijo je mogoče izpeljati vsak projekt v imenu »prevlade javne koristi nad naravovarstvom« – kot bi šlo za dva popolnoma različna cilja. Samo 20 km od Kostanjevice na Krasu je vir vode, ki lahko ponudi tudi en m³ vode na sekundo brez ogrožanja minimalnega pretoka, a je ta vir že desetletja onesnažen zaradi vseh pristojnih, ki namesto ukrepanja brskajo za luknjami v zakonih, ki omogočajo okoljske napake. Žejni Kras in izsušena Obala bosta še dolgo iskala dodaten vodni vir – bodisi na Postojnskem ali v Brkinih, kajti »bistra« Soča je že stoletja obremenjena z idrijskim živim srebrom, desetletja degradirana zaradi nekdanje cementarne in sedanje sosežigalnice, pa kljub temu ljudi v Anhovem silijo v uporabo tako obremenjene vode za pitje, v Furlaniji pa jo uporabljajo za namakanje. Tako gresta pri nas z roko v roki razvoj in naravovarstvo na dolgi rok!

V sodelovanju z ilirskobistriškimi ribiči. Ti lahko povedo še mnogo več.

Peter Valič

Literatura:

<https://www.regionalobala.si/novica/predlagana-resitev-za-dodaten-vodni-vir-za-obalo-razdelila-javnost-te-vode-ne-damo-na-eni-in-ni-dovo>

<https://www.primorske.si/primorska/istra/okoljsko-ministrstvo-kot-dodatni-vodni-vir-za-istr>

6seja 03 DIIP_Kras-Obala_01_06_2011

<http://novice.najdi.si/predogled/novica/09426c3208ae75a9790c06611af56496/demokracija-si-demokracija-si/Slovenija/Voda-za-obalo>

<https://www.dnevnik.si/1042929102>

Jörg Freyhof, Laura Bergner, Matthew Ford; Threatened Freshwater Fishes of the Mediterranean Basin Biodiversity Hotspot Distribution, extinction risk and the impact of hydropower

Lovas-Kiss A., et al., Experimental evidence of dispersal of invasive cyprinid eggs inside migratory waterfowl, 7. 22. 2020

Škofljanec A., Vpliv pojezerja na kakovost jezera – primer akumulacije Padež s Suhorko, dipl. naloga št.: 2860

<https://sl.highriverlabs.com/7408-black-stork.html>

INVAZIVNE TUJERODNE VRSTE: SLADKOVODNI RAKI (1. del)

Biološke invazije so prepoznane kot eden izmed glavnih dejavnikov zmanjševanja biotske raznovrstnosti in ogrožanja ekosistemskih storitev na globalni ravni, njihov vpliv pa sega tudi na ekonomsko in sociološko raven. Invazivne tujerodne vrste so glavni vzrok za zmanjševanje biotske raznovrstnosti v jezerih, medtem ko so sladkovodni raki ena izmed najbolj razširjenih in uspešnih invazivnih tujerodnih vrst v sladkovodnih ekosistemih.

V seriji prispevkov bomo predvsem z vidika biologije, ekologije, obnašanja, invazivnosti in ribištva predstavili vpliv (invazivnih) tujerodnih vrst rakov na sladkovodne ekosisteme, tokratni prispevek pa bomo namenili razumevanju osnov omenjene tematike.

Tujerodna vrsta ali invazivna tujerodna vrsta?

V zadnjem stoletju se je zaradi hitrega razvoja tehnologije bistveno izboljšala in povečala prometna povezanost med celinami, regijami in državami, zato je v globaliziranem svetu povsem normalno iz enega na drug konec sveta pripotovati v manj kot enem dnevu. Posledica razširjenega trgovanja in potovanja je tudi prenos tujerodnih vrst. Če je vrsta tujerodna, še ne pomeni, da negativno vpliva na naravo, okolje in človeka. Večina tujerodnih vrst v novem okolju ne preživi, bodisi ker se temu ne morejo prilagoditi ali pa jih je premalo, da bi se uspešno razmnoževale. Vseeno pa tujerodna vrsta lahko postane invazivna in vpliva na druge vrste, ekosistem in človeka. Posledično lahko nastane upad biotske raznovrstnosti oziroma biodiverzitete. Beseda je sestavljena iz grške besede bios – življenje in rimske besede diversitas – raznovrstnosti ter pomeni število različnih vrst organizmov, ki živijo na določenem območju v določenem času ali drugače, pestrost vsega živega. Sem sodi tudi genska pestrost – raznolikost znotraj vrst in pestrost ekosistemov. Zagotavlja različne ekosistemske storitve, na primer hrano, pitno vodo, čist zrak, zaščito pred vetrom, poplavi in tako naprej.

V javnosti se pogosto uporabljajo različne oznake za vrste, ki se na določenem območju pojavijo prvič. Lahko se tam naselijo za stalno ali pa se pojavljajo le občasno. Vrsta (ali podvrsta, nižji takson), ki živi na območju svoje običajne (sedanje ali pretekle) naravne razširjenosti, je *domorodna vrsta*, če tudi se na tem območju pojavlja le občasno. Tudi na območjih, ki jih je vrsta dosegla sama, na primer z letenjem, hojo, prenosom z vetrom ali vodo, je takšna vrsta domorodna. Po Zakonu o ohranjanju narave je domorodna vrsta »tista, ki je v določenem ekosistemu naravno prisotna; od vrst, ki so bile iztrebljene, za domorodne veljajo tiste, za katere v ekosistemu še obstajajo približno enaki biotopski in biotski dejavniki, kot so bili pred iztrebitvijo«.

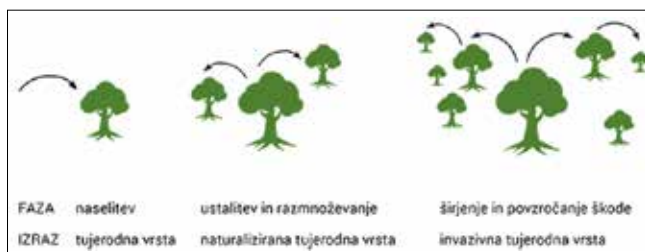
Vrsta (ali podvrsta, nižji takson) postane *tujerodna* takrat, ko je vnesena zunaj območja sedanje ali prejšnje naravne razširjenosti. »To vključuje katerikoli del organizma, spolne celice,

Prikaz ovir in faz naselitve tujerodnih vrst. Vir: Jernej Košir, 2021.

semena, jajca ali druge dele organizmov, ki lahko preživijo in so sposobni razmnoževanja.« Zakon o ohranjanju narave definira tujerodno živalsko vrsto kot tisto, »ki jo naseli človek in v biocenozo določenega ekosistema pred naselitvijo ni bila prisotna; od vrst, ki so bile iztrebljene, za domorodne veljajo tiste, za katere v ekosistemu še obstajajo približno enaki biotopski in biotski dejavniki, kot so bili pred iztrebitvijo«.

Prehodna tujerodna vrsta se na določenem območju pojavlja občasno, ne tvori trajnih populacij in se vzdržuje le s ponovnimi naselitvami. *Naturalizirana tujerodna vrsta* se v novem okolju redno in samostojno razmnožuje, vendar v okolju še ne povzroča zaznavne škode. *Invazivna tujerodna vrsta* je vrsta, ki se je na novem območju ustalila in se širi ter tako ogroža ekosisteme, habitate ali vrste. Lahko ogroža tudi zdravje ljudi, gospodarstvo in/ali domorodno biotsko raznovrstnost. Razlika med tujerodno vrsto in invazivno tujerodno vrsto je torej v tem, da tujerodna vrsta ne vpliva negativno, invazivna tujerodna vrsta pa s svojim širjenjem povzroča negativne vplive na vrste, habitate ali ekosisteme in jih tako ogroža.

Schematski prikaz faz naselitve tujerodnih vrst. Vir: Tujerodne vrste, 2021.

Signalni rak. Foto: Jernej Košir, 2019.

Tujerodne vrste se lahko prenašajo kot »slepi potniki« – nenamerno, na primer z ladjami, ali pa so naseljene namerno (npr. ribogojstvo, akvaristika). V preteklosti je bilo prenesenih veliko (invazivnih) tujerodnih vrst, ki so bile naseljene kot posledica nevednosti o njihovih negativnih vplivih. Po drugi strani lahko tujerodne vrste vplivajo tudi pozitivno, na primer pšenica zagotavlja hrano, plantaže gozdov zagotavljajo les, imajo rekreacijsko vlogo itn.

Zakaj so invazivne vrste invazivne?

Kaj zagotavlja njihovo preživetje, uspeh in invazije? Za navedena vprašanja je treba razumeti mehanizme, ki tem vrstam omogočajo uspeh. Po ocenah le 10 % prenesenih vrst postane invazivnih. Pot do tja je zapletena, saj morajo »premagati« številne ovire, da postanejo invazivne. Ovire si sledijo v naslednjem zaporedju: geografske ovire, gojenje v ujetništvu, preživetje, razmnoževanje, širjenje in okoljske ovire. Vrsta tako napreduje čez različne faze: transport, prenos na novo območje, naselitev območja in razmnoževanje, razširjanje vrste. Omenjeno velja tudi na primer za signalnega raka (*Pacifastacus leniusculus*): s transportom iz Amerike v Evropo, na Japonsko, so bile premagane geografske ovire, z gojenjem v obratih (pobegi) in naravnem okolju je bil vnesen v naravo, kjer je uspešno preživel, se začel množiti in nato tudi širiti ter tvoriti invazijske populacije.

Dejavniki, ki vplivajo na uspeh invazije in vpliv.

1. Pritisk naselitve (število naselitev in število posameznih naseljenih osebkov, s povečevanjem se povečajo tudi možnosti, da postane vrsta invazivna).

2. Lastnosti osebkov – obnašanje (na primer tekmovalnost, prilagodljivost, plenilstvo, sožitje, izbira habitata, aktivnost).

3. Posebnosti osebkov (osebki se lahko razlikujejo od domorodnih vrst v nekaterih lastnostih in tako zapolnijo prazno ekološko nišo, domorodne vrste se ne znajo odzvati na njim neznanе vrste).

4. Nove življenjske združbe (na primer: plenilci z domorodnega območja vrste niso prisotni, uspeh invazivne vrste je največji, če so domorodni plenilci specialisti, kar pomeni, da so specifično prilagojeni za plenjenje določenih vrst in posledično ne škodujejo tujerodni vrsti).

5. Izraba virov (hrane, prostora).

6. Abiotski dejavniki (na primer podobno okolje kot domače, ki ga tujerodne vrste hitreje poselijo in imajo večji vpliv).

Sladkovodni raki kot bioindikatorji in ključne vrste

Na svetu je več kot 650 vrst sladkovodnih rakov, med katerimi je signalni rak geografsko najbolj razširjen.

Sladkovodni raki sodijo med največje sladkovodne nevretenčarje, ki lahko živijo od enega leta do nekaj desetletij, odvisno od vrste in okolja. Na njihovo razširjanje vpliva tudi, da so večinoma vsejedi, mrhovinarji, čeprav so nekatere vrste pretežno mesojede ali rastlinojede. Večina rakov, ki so globalno razširjeni, so manj občutljivi za različne vsebnosti kisika, temperaturo in slanost. Po drugi strani nekatere vrste potrebujejo specifične razmere, kar jim onemogoča širjenje in preživetje v

Skrivališča so pomemben del habitata rakov. Foto: Jernej Košir, 2019.

drugih okoljih. Nekaj časa lahko preživijo tudi na kopnem, saj kot vir kisika uporabljajo zrak, kar jim omogočajo škrge, obdane z vodo in glavopršjem. Tako se lahko izognejo pomanjkanju kisika v vodi. V suši določene vrste kopljejo račine, kar jim omogoča preživetje. Evropske vrste potrebujejo večje količine kisika v vodi, ki ga je več v hladni. Zaradi manjše vsebnosti kisika v topli vodi so toplovodne vrste manj občutljive za slabše kisikove razmere, zaradi česar se lahko hitreje širijo in imajo večjo možnost, da postanejo invazivna tujerodna vrsta. Za svoje življenje potrebujejo raznovrsten habitat z veliko skrivališči.

Sladkovodni raki niso samo del biotske raznovrstnosti, ampak pogosto tudi zelo vplivajo nanjo. Takšnim vrstam pravimo *ključne vrste*. Zelo pomembne so za temeljne funkcije ekosistema (npr. trofični odnosi), posledica odstranitve te vrste pa je lahko izumiranje drugih vrst. Po drugi strani lahko prevzamejo ključne vloge v novo naseljenih habitatih, posledično pa nastanejo spre-

membe v življenjski združbi. V trofičnih odnosih, to so različne povezave med organizmi v prehranjevalnih strategijah, imajo lahko tako vlogo plenilcev kot mrhovinarjev, saj plenijo manjše ribe, se prehranjujejo z odmrliimi ostanki organizmov, lahko pa postanejo tudi plen številnim plenilcem, od rib, dvoživk, plazilcev, ptic in sesalcev. Mlajši osebkovi se za razliko od odraslih osebkov bolj prehranjujejo z nevretenčarji. Močvirski škarjar (*Procambarus clarkii*) je v sezonsko poplavljenih mokriščih prepoznan kot ključna vrsta, saj se prehranjuje tako z živalskim plenom kot rastlinsko hrano. Pomembno vplivajo (posredno ali neposredno) tudi na vodne nevretenčarje. Tako na primer z rezanjem vodnih rastlin kontrolirajo številčnost nevretenčarjev, ki so navezani na rastline, z drobljenjem listnega opada pa le-ta postane dostopen za prehrano nekaterim drugim nevretenčarjem. Vrste, ki se prehranjujejo z ribjimi ikrami ali lovijo ribje mladice, tekmujejo za skrivališča, lahko pomembno vplivajo na stalež teh rib. Vrste rakov, ki vplivajo na več trofičnih nivojev, so ključne vrste. Tako narekujejo tokove energije in ekosistemsko strukturo ter funkcijo. V velikih rekah so vplivi rakov na druge vrste manjši kot v potokih ali ribnikih.

Zaradi njihove pomembne vloge v ekosistemu jih lahko označimo kot *bioindikatorje*. To so organizmi, ki so pokazatelji določenega stanja okolja. Ker so sladkovodni raki odvisni od heterogenosti habitata in dobre kakovosti vode brez onesnaževal,

svojim premikanjem in prehranjevanjem vplivajo na akumulacijo sedimenta v potokih, s čimer vplivajo na kakovost habitata in na številčnost prehranskih virov. Raki, ki kopljejo račine, pomembno vplivajo na ekosistem, saj s tem med drugim ustvarjajo življenjski prostor drugim organizmom.

Vodna telesa so zaradi človeških dejavnosti in spremenjenosti še bolj dovzetna za invazije tujerodnih vrst, zaradi česar so njihovi vplivi še posebno razširjeni. Prisotnost teh vrst je lahko tudi kazalnik upoštevanega ekosistema. Vnos rakov na nova območja pogosto povzroči škodljive posledice za ekosistem, saj po navadi tvorijo večje populacije z večjimi ekološkimi težavami kot njihovi vrstniki z domorodnega območja. Kot primer lahko izpostavimo signalnega

raka, ki v domorodnem območju ne koplje račun in ne povzroča ekoloških težav. Povsem drugače je na območjih, kjer je bil naseljen. Tam koplje račine, kar povzroča erozijo bregov in izpodriva domorodne vrste potočnih rakov. Na novo naseljenih območjih lahko dosegajo daljše dolžine kot njihovi vrstniki na izvornih območjih. Določene študije kažejo, da lahko signalni rak v Evropi, kamor je bil naseljen, doseže do 95 mm dolžine glavoprsja, medtem ko v območju naravne razširjenosti dosega velikosti do 80 mm. Močvirski škarjar (*Procambarus clarkii*) lahko v Evropi, kamor je bil naseljen, živi do šest let, kar je več kot na domorodnem območju. Invazivne tujerodne vrste torej pomembno vplivajo na habitate, ki jih poselijo. Še posebno pa so nevarne tiste invazivne tujerodne vrste, ki imajo vlogo ekosistemskih inženirjev. Škoda, ki jo povzročijo, lahko traja dlje kot preživetje same vrste.

Jernej Košir, mag. biol. in ekol. z naravovar.

Viri in literatura:

Galib, M. S. (2020). *The ecological impacts of signal crayfish in upland stream ecosystems*. Durham University.

Reynolds, D. J., Souty-Grosset, C., Richardson, M. A. (2013). *Ecological Roles of Crayfish in Freshwater and Terrestrial Habitats*. *Freshwater Crayfish* 19 (2): 197–218.

Tujerodne vrste. Dostop: <https://www.tujerodne-vrste.info/tujerodne-vrste/> (10. 2. 2021).

Taylor, N. G. (2016). *Why are invaders invasive? Development of tools to understand the success and impact of invasive species*. The University of Leeds, School of Biology.

Zakon o ohranjanju narave (Uradni list RS, št. 96/04, 61/06 – ZDru-1, 8/10 – ZSKZ-B, 46/14, 21/18 – ZNorg, 31/18 in 82/20).

Vzorčenja nevretenčarjev se uporabljajo za ugotavljanje vpliva sladkovodnih rakov na habitat. Foto: Jernej Košir, 2014.

so pogosto kazalniki čiste vode, saj veliko dolgoživečih vrst živi v vodi dobre kakovosti. Primera sta navadni koščak (*Austropotamobius torrentium*) in jelševac (*Astacus astacus*). Nekateri sladkovodni raki imajo status *karizmatične vrste*, to so vrste, ki zaradi svojih lastnosti pritegnejo pozornost ljudi in imajo hkrati pomembno vlogo v ekosistemu. Zaradi svoje velikosti, dolgoživosti in aktivnosti so sladkovodni raki ena izmed bolj priljubljenih vrst med nevretenčarji. Pomembno vlogo k njihovi priljubljenosti velja šteti dejstvo, da so nekatere vrste kulinarično zanimive. Karizmatične vrste lahko tako posledično pripomorejo k varstvu vrst in habitatov. Nekateri izmed sladkovodnih rakov so tudi *ekosistemski inženirji*. To so vrste, ki s svojim neposrednim ali posrednim delovanjem s spreminjanjem kemijske in fizikalne sestave substrata vplivajo na dostopnost hrane drugim organizmom in tako ustvarjajo, vzdržujejo in oblikujejo habitat. Raki s

**TRGOVINA
Z RIBIŠKO OPREMO**

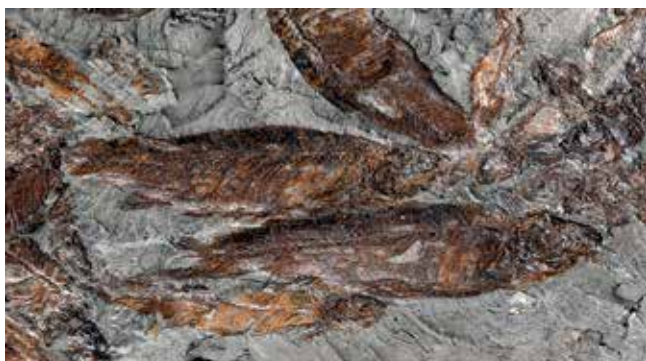
**Sport
DANILO**

Danilo Bižal s.p., Smladniška 32, 4000 KRANJ
Tel., fax.: 04/232-50-50, 041 643-194
E-mail: sport.danilo@siol.net Spletna stran: <http://www.sport-danilo.si>

KVARTARNE RIBE NA SLOVENSKEM

Skozi izjemno razgibano geološko zgodovino Zemlje in pestrost življenja na njej ne moremo spregledati tudi bogate fosilne dediščine rib. Zato je mogoče prav, da se ob 140-letnici Ribiške zveze Slovenije in 80-letnici izhajanja glasila *Ribič* sprehodimo skozi nam bolj oddaljeno paleontološko zapuščino. Čeprav v Sloveniji poznamo prve ostanke rib, v tem primeru morskih psov, že iz poznega paleozoika, pa začenjamo sklop z najmlajšimi in mogoče ribičem najbolj »poznanimi« ostanke sladkovodnih rib.

Matija Križnar je paleontolog, zaposlen v Prirodoslovnem muzeju Slovenije, kjer kot kustos skrbi za zbirke fosilov in raziskuje paleontološko dediščino v Sloveniji. Med njemu najljubšimi fosilnimi ostanki so prav fosilne ribe. Je tudi soavtor nekaterih novih rodov in vrst fosilnih rib, odkritih v Sloveniji. Ob priložnostih proučuje tudi drugo geološko in naravoslovno dediščino. Svoja najrazličnejša raziskovanja in potovanja pogosto predstavlja v člankih in fotografijah.

Ostanki fosilnih kleničev (*Leuciscus leuciscus*), ki so jih izkopali iz plasti gline v nekdanjem glinokopu pri Bobovku blizu Kranja. Vidne so celo posamezne luske in drobne koščice. Zbirka Prirodoslovnega muzeja Slovenije. Foto: Matija Križnar

Bobovka blizu Kranja. V plasti temnejše gline so leta 1965 delavci v glinokopu opazili množico kosti in ribjih lusk. Večinoma so bili manjši primerki, saj so v dolžino merili od 10 do 20 centimetrov. Natančnejša preiskava plasti je pokazala, da gre za množičen pogin večje jate kleničev, ki so živeli pred približno 200.000 leti, torej v enem izmed mrzlih obdobjev pleistocena. Podobno usodo je verjetno doletelo tudi ščuke (*Esox lucius*), prav tako izkopano v glini na območju nekdanjih glinokopov pri Vrhniki, prav tam, kjer zdaj svoje trnke namakajo številni ribiči. Od fo-

Delno ohranjena glava ščuke (*Esox lucius*) iz glinokopov pri Vrhniki. Na ostanku so označene tudi nekatere kosti. Zbirka Prirodoslovnega muzeja Slovenije. Foto: Matija Križnar

Ledenodobni »ribolov«

Nam dokaj blizu, v časovnem pomenu, je obdobje kvartarja, ki ga sestavlja pleistocen (ali tudi ledena doba) in holocen, v katerem živimo še dandanes. Torej obdobje, ki zajema zadnjih in geološko najmlajših 1,8 milijona let. Če se sprehodimo skozi takratna naravna okolja, bi težko opazili razlike, največ mogoče v obliki reliefa in poraščenosti z gozdovi. Toda predvsem v pleistocenu so se dogajale velike podnebne spremembe, ki so v naše kraje pritegnile celo toploljubne nosoroge, leoparda, povodne konje, a po drugi strani izrazito hladnoljubne dlakave nosoroge, mamute, lose, severne jelene, rosomahe in druge.

Po pleistocenskih dolinah, kotlinah in poplavnih ravninah so vijugale »prednice« zdajšnjih rek in rečic, ki so vodo dobivale iz topljenja velikih alpskih ledenikov, ki so večji del ledene dobe pokrivali Julijske Alpe ter njeno predgorje. Občasno so na naplavnih ravninah ali izravnanih dolinah nastale razmere za nastanek močvirij, mlak ali celo manjših jezer, ki so nudili zatočišča mnogemu ribjemu življu. Tudi reke so gotovo nudile pestro izbiro ribje favne za mnoge plenilce: od medvedov, vider do ptic.

O obstoju jezer in njihovem ribjem »bogastvu« pričajo tudi redke najdbe fosilnih ostankov. Med najstarejše ledenodobne ribe sodijo najdbe kleničev (*Leuciscus leuciscus*), ki so jih odkrili med odkopavanjem gline na območju

Med najpogostejšimi subfosilnimi ostanki rib, izkopanih na koliščih Ljubljanskega barja, so ščuke (*Esox lucius*). Zbirka Prirodoslovnega muzeja Slovenije. Foto: Matija Križnar

Očitno so bili koliščarji spretni in izurjeni ribiči, čeprav se za njihovimi »pojediniami« ni ohranilo prav veliko.

silne ščuke se je neverjetno ohranila zgolj glava, katere kosti so bile nadomeščene z mineralom, imenovanim vivianit. Več o starosti omenjenega ostanka lahko zgolj uganemo, čeprav bi bil lahko podobne starosti kot bobovski ostanke. Zanimiva so tudi poročila o odkritju koščic visoko

Redka fosilna vretenca soma (*Silurus glanis*) in smuča (*Sander lucioperca*) iz mezolitskega najdišča Breg pri Škofljici na obrobju Ljubljanskega barja. Zbirka Prirodoslovnega muzeja Slovenije. Foto: Matija Križnar

nad Solčavo, v znameniti Potočki zijalki, nekdanjem domovanju jamskih medvedov. Ali so v jamo koščice zanesli ledenodobni ribiči ali so bile ribe zgolj del iztrebkov živali, mogoče omenjenih jamskih medvedov, lahko le ugibamo. Opisani ostanki so eni izmed redkih opisanih in znanih ledenodobnih (torej tudi fosilnih) rib v Sloveniji.

Barjanska ribja »čorba«

Na prehodu iz pleistocena v holocen so nastale podnebne in vegetacijske spremembe. Mnogi veliki sesalci so izumrli ali pa zapustili ozemlje na južni strani Alp. Takrat so naši predniki odkrili tudi mnoge »kotičke« na Ljubljanskem barju in jih občasno poseljevali. Na dvignjenih otočkih sredi poplavne ravnice so ljudje iz srednje in mlajše kamene dobe postavili svoje tabore in se lotili lova in ribolova. O tem pričajo redki (subfosilni) ostanki vretenc ščuke (*Esox lucius*), soma (*Silurus glanis*) in smučev (*Sander lucioperca*), ki so jih izkopal na območju Brega

Zobje krapa (*Cyprinus carpio*) iz Križne jame; podobne ostanke so našli tudi na Ljubljanskem barju. Zbirka Prirodoslovnega muzeja Slovenije. Foto: Matija Križnar

pri Škofljici. Takratni ribiči so verjetno ribe lovili ob obalah občasne jezera na Ljubljanskem barju, mirnih predelih zdajšnje Ljubljane ali mogoče celo Save.

V nekoliko mlajših plasteh, predvsem na območjih nekdanjih kolišč, so arheologi iz mastne gline izkopal tudi mnoge druge ribje ostanke. Tako dandanes iz kolišč Črešnja pri Bistri, Hočevarica, Založnica in kolišč v okolici Iga ter Notranjih Goric poznamo veliko ostankov ščuk, medtem ko so redkejši subfosilni kostni ostanki somov (*Silurus glanis*), rdečeperk (*Scardinius erythrophthalmus*), rdečekok (*Rutilus rutilus*), navadnega ostriža (*Perca fluviatilis*), linja (*Tinca tinca*) in krapa (*Cyprinus carpio*). Iz najdišč Črnelnik in Devce blizu Kamnika pod Krimom so arheologi izkopal tudi iztrebek (koprolit), iz katerega so, zanimivo, izprali ribje ostanke.

Očitno so bili koliščarji spretni in izurjeni ribiči, čeprav se za njihovimi »pojedini« ni ohranilo prav veliko. Da so se z ribami prehranjevali tudi na Krasu, pričajo ostanki ribjih koščic v nekaterih kraških jamah. O teh poročajo iz pozno kameno-dobnih plasti Viktorjevega spodmola in Male Triglavce blizu Divače. Zanimivi so tudi ohranjeni zobje krapa (*Cyprinus carpio*) iz Križne jame pri Ložu.

Mag. Matija Križnar

Literatura:

- Cimerman, F. 1965: Fosilne ribe iz pleistocenske gline pri Bobovku. *Proteus*, 28/4–5: 124–126.
- Govedič, M. 2005: Krap na Ljubljanskem barju pred 5600 leti. *Proteus*, 67/6: 252–257.
- Križnar, M. & Kovalchuk, O. M. 2016: Ostanke kvartarnih sladkovodnih rib z Ljubljanskega barja in iz Križne jame iz paleontoloških zbirk Prirodoslovnega muzeja Slovenije. *Arheološki vestnik*, 67: 389–399.

Najbolj nenavadno in eksotično najdbo ribe (hrustančnice) so izkopal na kolišču Hočevarica pri Verdu. Našli so repno bodico morskega skata ali biča (red Myliobatiformes). Kako je bodica zašla na red Ljubljanskega barja, lahko zgolj ugibamo. Bodica sicer spominja na harpuno in tudi njena trdnost in oblika bi lahko služili za ribolov ali pa je bila prenesena na kolišče le kot okras.

BLEJSKA HIDRAVLIČNA NATEGA

Vsako leto v spomladanskem času v javnih občilih beremo o katastrofalnem stanju Blejskega jezera. Pišem o modrozelenih algah oziroma cianobakterijah, ki dobesedno prekrijejo jezersko površino in jo obarvajo rdeče. V Gorenjskem glasu z dne 24. aprila 2020 sem prebral članek o pospešitvi sanacije Blejskega jezera. Ob obisku predsednika Republike Slovenije Boruta Pahorja je župan Občine Bled Janez Fajfar ugotavljal, da je rešitev jezera v nadgradnji natege, ki pretaka onesnaženo vodo z dna jezera v reko Savo.

Citiram izjavo v članku: »Zato poudarjamo pomen nadgradnje natege, ki bo omogočala, da bi to izpraznili v rečne ekosisteme, ki za to niso tako občutljivi, jezero pa bi ohranili pri življenju. Vršilec dolžnosti direktorja direktorije RS za vode Roman Kramer je obljubil, da bodo takoj začeli pregled natege in jo tudi posodobili, če bo treba. Obenem bodo preverili tudi gojitvene načrte za ribe, predvsem za krape ...«

Menim, da morajo ob tem zazvoniti alarmi. Kaj pomeni takšno reševanje jezera na račun rek in zajetij nizvodno? Kje sta razum in stroka? Nisem najpametnejši, vendar takšnih trditev ne morem razumeti.

Že bežen pogled na internet je potrdil moje mnenje. Dr. Mitja Rismal, dipl. inž., upok. prof. zdravstvene hidrotehnike na FAGG Ljubljana, je opozarjal na zmote (Dnevnik, 12. 12. 2019, Blejska hidravlična natega 4) in ugotavljal kup nepravilnosti, ki jih navajam v obliki alinej.

- Upravljavce od odprtja leta 1980 ni zagotovil montaže odvoda plinov, kar je pogoj za delovanje natege.

- Da je natega prenehala delovati, so ugotovili, ko je s plini napolnjena cev priplavala na površino. Upravljavci so cev enostavno navrtali, napolnila se je z vodo in potopila.

- Po meritvi 25. 8. 2016 je z dna jezera namesto načrtovanih 400 l/s odtekalo le še 80 l/s onesnažene vode.

Biolog prof. dr. Mihael J. Toman, podpredsednik Slovenskega društva za zaščito voda, je na okrogli mizi Radia Študent z naslovom Blejsko jezero, slovenski simbol za neokrnjeno naravo?, še 13. decembra 2016 poučeval študente: »Rešitev z natega je seveda okoljsko zelo sporna, saj globinske vode odtekajo v reko Savo, ki smo jo v zadnjih letih pregradili in ustvarili nova akumulacijska jezera, zato že danes podobno usodo evtrofikacije doživljata tudi Trbojsko in Zbiljsko jezero.«

Osnovno pravilo limnologije (vede, ki se ukvarja z raziskova-

njem celinskih voda, op. ur.) pravi nasprotno: natega z odtokom vode z dna jezera evtrofikacijo zmanjšuje, odtok s površine pa pospešuje. Leta 1997 izmerjena koncentracija fosforja v iztoku iz natege je bila 32-krat manjša od predpisanih vrednosti iz večjih čistilnih naprav.

Sprašujem se, ali imajo pristojni ob želji po sanaciji Blejskega jezera v mislih tudi stanje voda, ki so dolvodno? Kakšne bodo posledice na domorodne ribje populacije (sulec, potočna postrv, podust ...)? Verjetno ni treba poudarjati, da je sulec domorodna ogrožena vrsta, gojeni krap pa tujerodna.

Sprašujem se tudi, kaj pomeni takšna sanacija Blejskega jezera za črpališča pitne vode na območju naše prestolnice in nizvodno v porečju Save. Sam način sanacije omenjenega jezera je lahko tudi moralno sporen in ga razumem tako, kot bi po obilnih snežnih padavinah sneg izpred lastne garaže metal na sosedov dovoz. Sanacija jezera z natega ima še hujšo posledico, in sicer, kako odstraniti strupene usedline iz Trbojskega in Zbiljskega jezera. Ocen omenjene nevarnosti prepuščam biologom in toksikologom.

Menim, da tak pristop k sanaciji ni dober. Težavo vidim v razvoju cianobakterij, ki za svoj obstoj potrebujejo hranila. Za sanacijo jezera je torej treba odpraviti vzroke, med katerimi lahko omenim sanacijo kanalizacije in preprečitev dotoka vseh onesnaženih voda v jezero, prepoved škropiv in gnojil v bližnji okolici pritokov jezera ter zmanjšanje vnosa krmil v času turističnega ribolova (četudi je njegov vpliv na kakovost vode manjši).

Biologi bodo z veseljem dodali še kakšen razlog, le povprašati jih je treba. Vsi si moramo prizadevati za naše okolje. To je legitimno, to je naša naloga, pa vendar menim, da tega ne smemo početi na račun drugih. Menim, da lahko o tej temi svoje stališče postavi tudi RZS.

Jozef Smolej

MINULA SULČARSKA SEZONA ALI POBEG PRED EPIDEMIJO

Ob koncu poletja smo že začeli pogledovati proti prihajajoči sulčarski sezoni in počasi začeli s pripravami. Prvič smo sezono sulca dočakali kot ekipa Tie&Fly. Pet prijateljev, Rok, Klemen, Andraž, Luka in moja malenkost, ki nas povezuje strast do muharjenja, vezave muh in narave. Naša glavna namena sta delitev naših doživetij in promocija naravnih lepot Slovenije po svetu. Ob tem smo postali tudi ambasadorji ribiških palic znanega proizvajalca, kar je za nas veliko priznanje.

Končno je prišel oktober, žal pa z njim tudi precej povišani vodostaji na večini naših rek. Z malo sreče je bilo takrat potovanje po Sloveniji kljub epidemiji še mogoče in tako smo se odločili sezono začeti na Savinji, v delu, s katerim upravljajo v RD Šempeter. Vodostaj je bil sicer tudi tam višji, kot bi si želeli. Na ribolovu so se mi pridružili Luka, Andraž in Aleksander, za prve mete pa smo si izbrali večji tolmun pod mostom v Polzeli. Polni pričakovanja smo se nagnetli na bregu kot skupina kormoranov in začeli z ribolovom. Očitno sulcev naša številčnost ni motila, saj se mi je sreča nasmehnila že ob drugem metu, sledilo pa je fotografiranje z lepim sulcem, dolgim 84 cm. Do konca dneva mi je uspelo ujeti še enega podobnih mer, sicer

pa je dan minil brez posebne akcije. Sezona se je začela tudi na Krki, kamor sta se drugega oktobra odpravila Rok in Andraž. Imela sta malo manj sreče ali pa je je mogoče imel več sulec, saj se je Roku po krajšem boju snel.

Sledilo je daljše turobno obdobje jesenskih padavin. Depresiven občutek je še poglobilo zaprtje regijskih oziroma občinskih mej. Tako smo bili prisiljeni loviti zgolj v domačem okolju, zato smo se oktobra raje posvetili ribolovu postrvi in lipanov. S prvim novembrom se je začela sezona lova sulca tudi na večini preostalih rek in Luka je odlično začel na domači Mirni, kjer je ujel svojega prvega merskega sulca.

Sam sem nekoliko neučakan štel dneve do 15. novembra,

Luka in njegov prvi merski sulca iz reke Mirne

Klemen s sulcem iz Gradaščice

Sulca iz Save Bohinjke, za katerim je bilo treba dobesedno zaplavati.

Sulca iz revirja RD Straža - Sava. Tudi na velikih rekah je mogoče uspešno muhariti.

Na spletu je pred nekaj tedni zakrožil videoposnetek francoskih muharjev, ki so na Savi Bohinjki s tehniko muharjenja na posnetek ličinke, poleti, na videno lovili sulce v času njihovega lovopusta. Kakovosti videoposnetkov in lepota rib ne moremo oporekati, vendar ciljani ribolov rib v času njihove varstvene dobe nikakor ni dopusten in ribiču ne more biti v ponos. Riba je v času drsti izjemno ranljiva, zato jo varujejo zakonodaja in etične smernice, ki jih ribiči spoštujemo. RZS je o primeru obvestila ribiško inšpekcijo in dosegla, da so posnetek umaknili.

Dr. Miroslav Žaberl

ko se sezona lova sulca odpre tudi na Savi Bohinjki (RD Bled). Prvič sem se tja odpravil na ribolov šele naslednji dan, po mesecu in pol čakanja na ponovno snidenje s kralji voda. Dan se je izkazal kot uspešen, saj sem ujel dva manjša sulca. Imel sem nekoliko smole, saj sem čez dan izgubil boj s še dvema primerkoma. V naslednjih tednih sem se še nekajkrat odpravil na Bohinjko in ujel še nekaj manjših, tistega pravega pa ni bilo.

S padcem temperatur v sredini decembra in obilico snega so nastale prave razmere za ribolov in s tem tudi prvi večji primerki. 17. decembra sem se po službi odpravil s psom na sprehod do lovske kočice na Taležu, od koder je lep pogled na Savo Bohinjko. Med hojo sem se odločil, da bom po vrnitvi v dolino poskusil še z nekaj meti v enem izmed tolmunov. K sreči je bil enakega mnenja tudi prijatelj Darko, ki se mi je pridružil za tistih zadnjih 30 minut ribolova pred nočjo. Seveda nisem tratil časa z oblačenjem in obuvanjem ribiških hlačnih škornjev, ampak sem zgolj raztegnil muharico in se po ledenih skalah podal na breg, ob tem pa nerodno zdrsnil in pristal v tolmunu. Zimsko plavanje me ni odvrnilo od ribolova, saj sem kljub temu nadaljeval. Že po nekaj minutah je sledil prijel, njemu pa krajši boj. Sprva sem menil, da gre za manjšega sulca, vendar se je v podmetaki znašel pravi primerek. Po nekaj hitrih posnetkih je že odplaval nazaj, meter pa je pred tem pokazal 115 cm.

V naslednjih tednih je sledilo še nekaj lepih ulovov na domačih rekah, Luka pa se je zaradi študija preselil bližje Ljubljani in se tako lahko na ribolov odpravil na Kamniško Bistrico. Tudi tam je

Oprema vključuje močno muharico in kolesce z zanesljivo zavoro. Obvladati je treba tudi muharske mete, saj je natančna predstavitev umetne muhe bistvenega pomena.

Sulec, dolg 126 cm, je bil pravo novoletno presenečenje. Z velikimi primerki je potrebno še posebno previdno rokovanje.

pokazal svoje znanje in ujel dva sulca, enega celo prek metra, kar je za to reko lep uspeh. Nekajkrat je obiskal tudi Savo in Ljubljano, kjer se je prav tako veselil uspešnih ulovov. Na novega leta smo se skupaj odločili za ekipno srečanje in se kljub nekaj nejevolje domačih odpravili na ribolov. Težko bi našel boljši razlog za malo domačega prepira, saj sem ravno tisti dan ujel ogromnega sulca – meter je pokazal 126 cm! Hitro smo napravili nekaj fotografij v vodi, saj je zaradi teže takšno ribo težko dvigniti na varen način, nato pa sulca spustili nazaj v njegovo kraljestvo.

Januarja se je na ribolov odpravil tudi Klemen, najnovejši član naše ekipe, in sicer na reki Soro in Gradaščico. Tudi sam je prekaljen muhar in z nekaj napotki se je tudi on z nasmehom fotografiral z nekaj lepimi sulci – največji je meril 93 cm, kar je pravi uspeh za Gradaščico.

Sledil je obisk prijateljev iz Bolgarije, ki so kljub epidemiji uspešno prečkali vse državne meje in se nam pridružili pri ribolovu. Tudi oni so po enem tednu zadovoljni odšli domov, saj so na Savi Bohinjki ujeli kar nekaj lepih sulcev. Večina ribiških družin se je v tej sezoni spopadala z manjšim turističnim ribolovom, zato sta promocija pravilnega ravnanja z ribami ter načelo ujemi in spusti po mojem mnenju res pomembna za prihodnost slovenskega ribištva. Žal še vedno mnogo ribičev sulca vidi kot težko ulovljivo trofejo, ki jo je treba upleniti. Moramo pa se zavedati, kako dolgo je časovno obdobje, da primerki zraste do dolžine enega metra, kaj šele več kot 120 cm. Ob tem je treba zanikati tudi neresnične trditve, da so kapitalni sulci nesposobni razmnoževanja – ravno nasprotno. Iz lastnih izkušenj in statističnih podatkov lahko zatrdim, da je uspeh drsti najboljši ravno pri največjih primerkih!

Sezona se je bližala koncu, mi pa smo nadaljevali z ribolovom. Sam sem obiskal še nekaj drugih rek, kjer sem prav tako uspešno lovil, sicer nekoliko manjše sulce, dolžine do 90 cm. Rok Hace in Andraž sta se odločila sezono zaključiti v slogu in se 30. januarja odpravila na domačo Krko, kjer se sezona konča s koncem januarja. Tisti dan je na Krki lovilo precej ribičev, ki so poskušali srečo, vendar je pri sulcelovu potrebno tudi nekaj znanja, ki pa sta ga člana naše ekipe nedvomno pokazala, saj sta ujela vsak svojega sulca! Andražu je uspelo uloviti kapitalnega, Rok pa je najprej ujel nekoliko manjšega, vendar kljub temu borbenega.

Na Gorenjskem smo s sulcelovom nadaljevali do 14. februarja in ob tem ponovno doživeli zimske razmere. Sprememba vremena s sneženjem in prost dan zame seveda pomenita

Luka s sulcem iz Kamniške Bistrice. Nameril mu je okroglih 100 cm.

Rok Hace je sezono na Krki končal uspešneje, kot jo je začel.

Andraž s kapitalnim sulcem iz Krke

Utrujanje sulca na Savi Bohinjki v pravih zimskih razmerah

ribolov. Ponovno sem se odpravil na Savo Bohinjko, kjer sva s prijateljem ujela tri sulce v prečudoviti zimski idili. Potem je sledilo deževno obdobje in skoraj predčasen zaključek sezone. Ker pa se ne predamo kar tako, sva se s prijateljem odpravila na ribolov tudi v zelo povišanem vodostaju. Tudi tisti ribolov sva, presenetljivo, končala uspešno.

Muharjenje na sulca ni preprosto, potrebna je dobra priprava,

predvsem pa primerna zimska oblačila in dovolj močna palica ter druga oprema. Uspeh ni samoumeven, kot se morda zdi na prvi pogled; zanj je potrebno veliko znanja in odrekovanja. V minuli sezoni smo s prijatelji ulovili in spustili 50 sulcev, kar je lep uspeh. Da bi tako uspešno lovili vsi tudi v prihodnje, predlagam, da sulce spuščate tudi vi. Živel kralj naših voda!

Rok Šparovec

Uvoznik in distributer:
INFINITI, Goran Žagar s.p.,
 gsm: 041 654 556
www.infinity-wonderworld.si
narocila@infinity-wonderworld.si

Kjerkoli **Kadarkoli**

6 vrhunskih kavnih napitkov v SAMOPOGREVNI PLOČEVINKI

NIKOLI NI PREPOZNO!

Poznega jesenskega dne lani smo bili priča presenetljivi športnoribolovni zgodbi, ki je potekala na zaključnem tradicionalnem družinskem tekmovanju. Tudi tokrat so ga uspešno izpeljali naši prizadevni ribiški sotovariši Ribiške družine Laško.

Zaključno tekmovanje je bilo na ribniku Marof, na katerem že nekaj let sodelujemo tudi njihovi dolgoletni ribiški prijatelji iz drugih RD.

Tekmovanje je potekalo z veliko mero spoštljivosti v nameri preprečitve širjenja z okužbo, tako kot to določajo državne institucije.

Po že znanem jutranjem protokolarnem predtekmovalnem

Nadaljeval je: »Nikoli si nisem mislil, da bom lovil ribe s tako dolgo ribiško palico, a danes me ta način ribolova zelo navdušuje, navkljub mojim letom. Poseben užitek lovljenja rib z omenjeno palico je med drugim utrjevanje zapete ribe, saj ti elastika, nameščena v konici palice, na katero je privezana najlonska vrvica (laks), omogoča, da je le-ta lahko precej tanjša v primerjavi z lovom na klasičen sistem

Polde Tratenšek je dejal: »Nikoli ni prepozno.«

Novo izvoljeni predsednik RD Laško, Janez Lavrič.

Jezdimir Smiljič je zaslužen mojster, zidar.

Podpredsednik RD Franci Privšek je bister in delaven funkcionar.

Janez Knešak, član nadzornega odbora, poprime za fotoaparata ali koso.

Da nismo ostali lačni, je poskrbel tekmovalac Tomi Bašič.

dejanju smo se odpeljali na svoja startna ribolovna mesta in začeli z razporejanjem svoje športne opreme v želji, da bo vse tako, kot smo si zamislili. Ob omenjenem početju smo tekmovalci opazili, da si naš malo starejši ribiški sotovariš Polde Tratenšek za lovljenje rib pazljivo pripravlja najdaljšo mogočo ribiško palico, imenovano štek, česar pri njem še nismo videli. Vsul se je val pohvalnih besed s poudarkom, da je pravi car, da se je navkljub častitljivim letom odločil kupiti štek, saj smo ga večkrat slišali reči: »To ni zame, to je predolga in neprimerna palica za lovljenje rib!« A tokrat nas je spremljala radovednost, kako se bo naš prijatelj odzval, če bi mu prijel npr. lip – težak krap.

A prvemu presenečenju je sledilo še drugo, saj smo videli, s kako izbranim občutkom je naš spoštovanja vredni ribiški starosta utrjal približno 4 kg težkega krapa in ga usmeril v podmetalko.

Ja, naš prijatelj Polde je bil tisti dan osrednja športna osebnost, ki je med drugim potrdil stari ljudski rek: Nikoli ni prepozno!

Na naša številna vprašanja, ki so se nanašala predvsem na nakup šteka, je med drugim poudaril: »Moji prijatelji so se mi zdeli pravi čudaki,« ko sem jih prvič videl, da z ribiško palico 11,5 m ali celo s 13 m dolžine lovijo ribe. A pozneje sem spoznal, da je tak način ribolova zelo uspešen, saj je njegovo izvajanje natančno in zelo zanimivo,« je poudaril naš dolgoletni zvesti ribiški pripadnik iz RD Laško.

bolonez (kratka palica s pritrjenimi obročki in kolescem – vikrolo). To je za uspešen ulov izjemnega pomena. Z novo tehniko ribolova si še nisva čisto na »ti«, saj se še vedno učim in spoznavam številne prednosti, ki jih ribiču nudi omenjeni način ribolova s štek palico, ki jo po potrebi konično sestavljamo ali razstavljamo glede na našo odločitev, ali bomo lovili ribe bliže vodni brežini ali malo dlje.«

A Poldetova športnoribolovna aktivnost ni opazna le na omenjenem področju. Po besedah njegovih ribiških sotovarišev sta Polde in njegov starejši brat Franci neutrudljiva trdna člena, ki ne popustita pod bremenom premagovanja načrtovanega društvenega dela.

Spominjamo se besed, ki jih je pred približno dvema letoma, na podobnem druženju športnih ribičev, izrekel tedanji predsednik RD Laško, Tone Bašič: »Polde in njegov brat Franci sta naša zelo delavna člena, na katera se človek lahko vedno zanese. Nikoli te ne bosta pustila na cedilu. Če ti nekaj obljubita, to drži kot pribito.«

Z namenom, da bi ju še bolje spoznali, smo jima postavili nekaj vprašanj. Ob njihovih odgovorih smo spoznali zanimivo zgodbo, ki razkrije nerazdružljivo življenje bratov – velikih prijateljev, predanih športnih ribičev.

Že po končanem omenjenem jesenskem tekmovanju na Marofu smo se z njima dogovorili, da se bomo pred pisanjem članka, če bo potrebno, ponovno slišali in še kaj dorekli kar prek mobilnih telefo-

Vzorna ribiča (z leve) Polde in Franci

In še za spomin (z leve): Bojan, predsednik Janez, prvak Ervin in Jovo

Najuspešnejši tekmovalci petih družinskih tekem 2020 RD Laško so (z leve): drugo mesto Jovan Stankovič, prvak Ervin Belak in tretje mesto Bojan Bačič.

(levo); Jovan Stankovič, prizadeven in uspešen predsednik TK RD Laško je v družbi Janeza Lavriča začel z razglasitvijo najuspešnejših tekmovalcev.

Vlado Savič je med ribiči zelo spoštovana oseba.

nov. Slednje ni bilo ovira, saj sta si Polde in Franci že pred nekaj desetletji za njuni družini zgradila hiši v Debrem (kraj je na obronku mesta Laško) v samo nekajmetrski medsebojni razdalji. Tako sta se lahko brez težav usedla za isto mizo in že sta odgovore na številna vprašanja strnila in nam med drugim zaupala: »Že kot otroci smo se radovedno potikali ob reki Savinji, saj smo živeli v njeni neposredni bližini. Z bratom Francijem sva že takrat z zanimanjem opazovala številne ribe različnih oblik in velikosti. Slednje so naju spodbudile k lovljenju že pri takratnih osmih

in Francijevih desetih letih starosti. Svoj prvi ribolov sva izvajala na malem ribniku Lava, ki se nahaja ob železniški progi. V njem sva na brezzalustnik, buciko, privezano na sukanec, ujela svoji prvi ribi rdečeoki. Za lovljenje v omenjenem ribniku nisi potreboval ribiškega dovoljenja, če si bil otrok očeta železničarja, saj je bil ribnik v lasti takratnih Jugoslovanskih železnic,« je poudaril Polde in nadaljeval: »Imel sem srečo, da mi je sošolec povedal, da je v RD Celje mogoče kupiti počitniško ribolovno dovolilnico, saj me je reka Savinja zelo privlačila. V pisarni RD so me seznanili, da moram, če želim kupiti dovolilnico, prej izkopati 26 m jarka ob ribogojnici v Hudičevem Grabnu, ki se nahaja v kraju Pečovnik. Tako sem šel kar trikrat peš iz Debra do omenjenega kraja in pri tem prepešal lepo število kilometrov poti, a na koncu sem bil srečen z ribiško karto v roki. Moj prvi uradni članski pristop se je zgodil leta 1974 v RD Štore. Njen član

sem bil le dve leti, a ko se je brat Franci leta 1976 odločil, da tudi on postane uradno ribič, sva se skupaj pridružila celjskim ribičem, saj sem bil v Celju zaposlen in tudi stanoval sem tam. Toda po desetih letih sva se včlanila v našo RD Laško. Ja, od takrat je minilo že kar 35 let. Smo uspešna delavna skupina ribičev, kar potrjujejo rezultati dela. Zgradili smo ribiško kočo in ribnik na Marofu, ribogojnico ob Gračnici in pridobili poslovni prostor v centru Laškega, za kar velja ogromno zaslug nekdanjemu predsedniku naše RD, Tonetu Bačiču, ki ga je pri njegovem uspešnem vodenju naše RD žal ustavila bolezen. Naj poudarim, da redno poribavljamo naše vode, s katerimi upravljamo, za kar ima veliko zaslug naš dolgoletni predsednik gospodarskega odbora Vlado Savič. Tudi zanj lahko mirno rečemo, da je človek na pravem mestu. Z njim je prijetno sodelovati, je zelo prijeten, nekonflikten človek, ki zna ceniti delo. Zato vedno z veseljem sodelujeva na številnih delovnih akcijah, čeravno so nama dodeljena bolj specifična dela,« sta nam med drugim zaupala naša prizadevna ribiča, ki sta za svoje ustvarjalno delo v gospodarskem odboru, disciplinski komisiji itn. prejela priznanja: red za ribiške zasluge prve, druge in tretje stopnje.

Toda naša sogovornika ob tem nista pozabila povedati: »Ne smeva pozabiti omeniti najin角度 življenjskih sopotnic, ki sta se včlanili med ribiče in sta nama bili vedno v oporo. A življenje je lahko tudi kruto, saj je prerana smrt Francijeve žene marsikaj spremenila.«

Na koncu našega pogovora smo Francija vprašali, če si bo morda tudi on kupil štek. Odgovoril je: »Polde me je res presenetil, sam pa najbolj uživam s svojo palico, ki sem je navajen in ujamem lepo ribo. A priznam, da bi rad nekega dne na tekmi ujel težkega krapa, zmagal in osvojil naslov ribiškega CARJA, tako kot je to pred leti uspelo bratu.«

Na koncu prijetnega pogovora smo Poldetu zaželeli zmago s štekom in Franciju pravega krapa ob pravem času, da bi osvojil naslov CARJA, ter obema polno mero zdravja in užitkov na brežinah naših voda. Pa dober prijem!

Besedilo in fotografije: Jože Šmejc

RIBIŠKA DRUŽINA VEVČE

Na območju zdajšnjega vevškega ribiškega okoliša vzhodno od Ljubljane verjetno ribarijo že od nekdaj. Pisni viri pričajo, da so tamkajšnje vode v obdobju visokega in poznega srednjega veka pa do sredine 18. stoletja med drugim pripadale vicedomskemu uradu in deželnemu glavarju. V njih so v tem času lovili še krakovski ribiči, v Slapah, Fužinah in Sneberjih pa so bile ribiške hube. O Ljubljani in njenih ribah je pisal tudi Janez Vajkard Valvasor v svoji Slavi vojvodine Kranjske, ki je izšla v Nemčiji leta 1689.

O razmeroma svobodnem ribolovu, kakršnega poznamo dandanes, včasih ni bilo ne duha ne sluha. Vse do konca 19. stoletja, ko so bile politične razmere v takratni Avstro-Ogrski primerne za ustanovitev Ribarskega društva za Kranjsko, kar se je s potrditvijo deželne vlade zgodilo leta 1880. Članstvo v društvu je z leti večalo, ribiči pa so že lovili z ribiškimi palicami za svoje veselje. Na Studencu med zdajšnjimi Fužinami in Poljem v Ljubljani so imeli ribiči že leta 1882 vališče in ribnik za vzrejo rib. Ob potoku Besnica, ki ga je odstopil baron Codelli, pa je bilo še drugo vališče.

Poznali so dovolilnice; praviloma so lahko lovili samo s trnkom in eno ribiško palico, najmanjše lovne mere in varstvene dobe so bile že nekaj vsakdanjega. Takratne Ribarske zadruge so se preoblikovale v ribiška društva, leta 1955 pa so vode razdelili na ribiške okoliše. To je bilo leto, ko se je rodila RD Vevče.

Osnovi podatki

NASLOV: Pod Debnim vrhom 10, 1000 Ljubljana

ELETRONSKA POŠTA: info@rd-vevce.si si

SPLETNI NASLOV: <http://www.rd-vevce.si/>

Preglednica 1: Članstvo v RD Vevče na dan 17. 2. 2021

Kategorija	Število članov
Polnoletni člani	138
Pripravniki	17
Mladi, študenti	19

V Ljubljani živijo zdrave in velike ščuke. Foto: Nik Subotić

V revirju 45 je mogoče uspešno vijačiti ščuko. Foto: Hany Bany

Ribolov

V RD Vevče upravljajo z:

- Ljubljano od Plečnikovih zapornic na Ambroževem trgu v Ljubljani do jezua pri papirnici Vevče,
- Ljubljano od Vevč do izliva v Savo pri Zalogu,
- Gruberjevim prekopom od zapornic v Ljubljani do sotočja z Ljubljano v Mostah,
- ribnikom pod Debnim vrhom,
- potokoma Dobrunjšica in Besnica.
- Ljubljana in Gruberjev prekop sta mešana revirja, v katerih živijo potočne postrvi, lipani, sulci, ščuke, krapci, platnice, podusti, obilje drugih belic in ribji drobiž. V ribniku so krapci, amurji, linji in ribji drobiž.

Revirji

► Ljubljana (revir 45)

Revir poteka dolvodno od Plečnikovih zapornic na Ambroževem trgu (pri Cukrarni oziroma Fabianijevem mostu) do jezua pri Papirnici Vevče na Vevčah. Razgiban revir z brzicami, prelivi in

Revir Ljubljana 45 se začne tik pod Plečnikovimi zapornicami v Ljubljani. Foto: Hany Bany

globokimi tolmoni ter tudi "mestno zabetonirano" reko. Ribolov sredi mesta, kjer lahko ujamete veliko potočno postrv, lipana, sulca ali ščuko, uživate v talnem ribolovu mrene ali krapa ali pa se pozabavate z beličarjenjem na klena, podust in platnico. **MOŽNOST RIBOLOVA:** klen, krap, linj, lipan, mrena, ogrica (sivka), platnica, ploščič, podust, potočna postrv, smuč, som, sulec, šarenka, ščuka, zelenika

VRSTA RIBOLOVA: beličarjenje, muharjenje, talni ribolov, vijačenje

DOVOLJENE VABE: potezanka, umetna muha, umetne vabe, vabe rastlinskega izvora, vabe živalskega izvora

TIP VODE: tekoča

► Gruberjev prekop

Težaven dostop, obrežje je strmo. Voda v Gruberjevemu prekopu obide center Ljubljane, zato je čistejša in hladnejša. Odličan revir za muharjenje lipana.

MOŽNOST RIBOLOVA: klen, krap, linj, lipan, mrena, ogrica (sivka), platnica, ploščič, podust, potočna postrv, som, šarenka, ščuka, zelenika

VRSTA RIBOLOVA: beličarjenje, muharjenje, talni ribolov, vijačenje

DOVOLJENE VABE: potezanka, umetna muha, umetne vabe, vabe rastlinskega izvora, vabe živalskega izvora

TIP VODE: tekoča

Spodnji del revirja, 47a, ni tako urbaniziran kot zgornji.

► Ljubljanica (revir 47a)

Spodnji revir, kjer Ljubljanica zapusti mesto. Širša struga z globljimi tolmoni ter mrtvicami, ki se izmenjujejo z plitvejšimi prelivi in prodišči. Tu živijo vse ribje vrste Ljubljanice.

MOŽNOST RIBOLOVA: amur, klen, krap, linj, lipan, mrena, ogrica (sivka), platnica, ploščič, podust, potočna postrv, smuč, som, sulec, šarenka, ščuka, zelenika

Ribnik pod Debnim vrhom obiščejo mladinci ali manj zahtevni ribiči. Foto Hany Bany

V revirjih RD Vevče je sulec še zmerno do dobro zastopan. Foto: Drago Novak

VRSTA RIBOLOVA: beličarjenje, muharjenje, talni ribolov, vijačenje

DOVOLJENE VABE: potezanka, umetna muha, umetne vabe, vabe rastlinskega izvora, vabe živalskega izvora

TIP VODE: tekoča

► Ribnik pod Debnim vrhom

Ribnik pod Debnim Vrhom je v neposredni bližini Ljubljane in omogoča ribolov krapa in amurja vse leto.

MOŽNOST RIBOLOVA: amur, klen, krap, linj, mrena, ogrica (sivka), ostriz, platnica, ploščič, podust, rdečeočka, rdečeperka, zelenika

VRSTA RIBOLOVA: beličarjenje, talni ribolov

DOVOLJENE VABE: vabe rastlinskega izvora, vabe živalskega izvora

TIP VODE: stoječa

Mrtvica Krnica je dom številnim vrstam krapovcev. Foto: Hany Bany

Člani RD Vevče organizirajo med letom številne čistilne in druge delovne akcije. Ko je mogoče, se družijo na Šebenikovem memorialu in na znanem ribiškem pikniku, ki ga radi obiščejo številni prebivalci Zaloga in okoliških naselij. V zgledno urejenem ribiškem domu tik ob Ljubljanici je manjši gostinski lokal, prijetna točka srečevanja domačih ribičev, njihovih prijateljev in drugih gostov.

NEKAJ NASVETOV ZA USPEŠEN ZAČETEK MUHARSKE SEZONE (1. del)

Od vašega zadnjega muharjenja je preteklo kar nekaj vode, zato si vzemite nekaj minut za opazovanje. Nikar ne pograbite muharske opreme in takoj za vodo, temveč si vzemite čas, ki ga boste koristno porabili za razpoznavanje žuželk na vodni površini ali pod njo. Če imate mrežico za žuželke, obrnite nekaj kamenja in preverite, kaj vse gomazi pod njim. Ko vidite žuželke in prepoznate glavne skupine, ki jim pripadajo, boste bolje razumeli, kaj ribe jedo. Zakaj bi navezali na konec trnice veliko prodnico, če jih ni na območju, kjer boste lovili?

Sezona muharjenja na najlepše predstavnice vodnega kraljestva, postrvi, se pri nas ponekod odpira že marca, na večini salmonidnih voda pa 1. aprila. V teh bolj mrzlih delih sezone, ko ponekod še vedno leži snežna odeja, temperature pa se zjutraj spuščajo pod ničlo, je vsekakor uspešnejši lov s posnetki ličink ali potezankami. Včasih se v teh mesecih temperature dvignejo krepko čez ničlo in takrat bomo naleteli na prve gostejše roje prvenk iz nekaterih rodov enodnevnih (*Baetis rhodani*), malih prodnic, resnic (*Leuctra fusca*) ali pa na roje majhnih dvokrilcev, mušic. Prav zato moramo biti pripravljeni tudi na muharjenje na površini z zelo majhnimi suhimi muhami, saj so vsi navedeni predstavniki žuželk majhni. Kaj torej navezati na konec naše trnice in kako ugotoviti, kaj je tako zveličavno za uspeh pri vznemirljivem spomladanskem ribolovu?

Ugotavljanje ribje prehrane

Nekega čudovitega pomladnega jutra sem muharil v zgornjem toku prekrasne rečice Krušnice, ki se izliva v Uno malce nižje od Bosanske Krpe. Ob vprašanju, katere muhe mi priporočajo za ribolov, so mi domači muharji povedali, da se ribe prehranjujejo z rjavimi mušicami in postranicami. Ko sem upošteval njihove nasvete in prelovil že skoraj vse najbolj obetavne terene, pri tem pa spreminjal globino in velikost predlaganih posnetkov, je bil uspeh ribolova v nekaj urah zanemarljiv kljub obilici rib, opaženih v kristalno bistri vodi. Ugotovitev je bila, da je treba nekaj bistveno spremeniti. Predvideval sem, da so vzroki slabega uspeha moji posnetki na koncu trnice, saj sem opazil, da se ribe ves čas prehranjujejo pri dnu. Kako torej ugotoviti, zakaj smo neuspešni?

Prav za ta namen imam vedno s seboj malo priročno mrežico z majhnimi očesci, ki jo napnem čez lesen del muharske podmetanke in mi nato služi pri vzorčenju žuželk, ki so trenutno v vodotoku in s tem na jedilniku rib. Sam postopek traja približno 20 minut, da ribič dobi ustrezen podatek in ugotovi, katere žuželk so najpogostejše, njihovo vrsto, velikost in barvo. Tako dobi osnovne informacije, ostane samo izbira pravega posnetka iz muharske škatlice, seveda če ga ima.

Z znanjem entomologije sem lahko v nekaj minutah spremenil vzorce muh, ki sem jih navezoval na konec trnice, in sam način muharjenja. Do konca dneva sem zaradi pravilne ugotovitve, s čim se ribe dejansko prehranjujejo, imel v podmetalki več kot ducat lepih rib. Zato moj nasvet: na zahtevnih ali nepoznatih rekah vas bo samo pravi pristop pripeljal do uspeha. Seveda pa brez ustreznih muh v vaši muharski škatlici ne bo šlo.

V nadaljevanju želim posredovati nekaj osnovnih podatkov in usmeritev, kako najlažje preveriti pravilno izbiro muh glede na prisotnost žuželk v vodotoku, da boste pogostejše zajeli ribo v svojo muharsko podmetalko.

V tem času večina žuželk ni nič večja od velikosti muharskega trnka, številka #14. Muharjem, posebno začetnikom, je spoznanje, da se ribe lahko zadovoljijo s tako majhnim obrokom, ki ga ponazarjajo posnetki ličink ali suhih muh, navezanih na trnek številka #16 in manj, presenetljivo, vendar pri tem pozabijo upoštevati dejstvo, koliko teh žuželk je v vodotoku. Biomasa (celotna živa snov v reki) je osnovni

parameter, kako biologi merijo zdravje posamezne reke in večina zdravih postrvij voda ima veliko biomaso. Reko si predstavljajte kot tekoči trak, ki postrvi nenehno dostavlja majhne obroke. Med vzorčenjem boste hitro ugotovili in videli, da je mogoče na večini slovenskih rek v nekaj minutah v mrežico ujeti od 10 pa celo do 50 drobnih ličink, rakcev in drugih vodnih prebivalcev.

Torej, če je žuželk veliko in niso tolikšne, kot smo pričakovali, metanje posnetkov muh, ki so za dve številki trnka večje od naravnega vzorca, postrvi ne bo le sumljivo in neproduktivno, temveč bo izpod spodnjega dela posnetka štrlel tudi velik del trnka, ki še dodatno plaši

Takole sem narisal shemo, kako z mrežico ugotoviti zastopanost žuželk v določenem revirju.

Potočna postrv je za marsikoga kraljica muharjenja. Če bomo pravilno uporabili mrežico za vzorčenje vodnih žuželk, bomo pri ribolovu uspešnejši. Foto: Pixabay

ribo. Lahko ste prepričani, da take (za vas morda majhne) napake ribe ne bodo spregledale. Za čim boljši uspeh morate vedno predložiti manjši posnetek. Če menite, da je velikost muhe na trnku številka #16 prava odločitev, vam predlagam, da raje lovite s posnetkom na trnku velikosti #18. Presenečeni boste, koliko rib boste ulovili samo zato, da se odločite za nekoliko manjši posnetek.

Menim, da obstaja razlika pri ribolovu z majhnimi posnetki ličink in drobnimi suhimi muhami, vsaj na začetku sezone. Kar zahtevno je slediti drobni suhi muhi, ne glede na našo starost, če lovimo s posnetki na trnkih velikosti #18 ali manj, kar je v tem letnem času pravzaprav nujno, saj tako majhne žuželke letijo nad površino vodotokov. Zato lahko pri lovu z majhnimi posnetki ličink opazovanje prepustite postrvi in sami opazujete dobri stari indikator prijema (tam, kjer je dovoljen) ali konec vaše muharske vrvice, pri t.i. evro ličinkarjenju pa pobarvani konec vašega laksa.

Muharjenje na neznanem vodotoku

Menim, da je dobro, če se vsak začetnik seznani z osnovnim znanjem entomologije, vede o žuželkah. Opremljen s takim znanjem bo pripravljen na vse izzive, na katere bo naletel za vodo. Če nimate izkušnega muharskega prijatelja, ki vam bo razložil osnove »žužkoslovja« kar za vodo, je veliko literature s to vsebino. O tem je veliko napisanega v naši čudoviti knjigi Muharjenje (avtorjev Korošca, Voljča, Ocvirka, Fratnika in Urbančiča). Veliko je bilo napisanega tudi v glasilu Ribič. Ogromno informacij je na medmrežju, zlasti v tujih jezikih. Dandanes, ko je na voljo toliko informacij, ni razloga, da ne bi prišli do vaše ciljne destinacije pravilno pripravljeni z obilico muh prav za *tisto* reko. Za

nekatero vodotoke pišejo in snemajo bloge in podkaste o trenutnem stanju v revirju, o vodostaju, prisotnosti žuželk, uporabnih muhah in ulovih. Tudi na spletnih straneh posameznih ribiških družin boste našli veliko zanimivih informacij.

Prihajam do dveh pomembnih dejavnikov: letnega časa in reke, na katero se odpravljate. Postrvi jedo večinoma ene in iste žuželke, vreme in okolje pa vplivata na čas in prisotnost posameznih žuželk. Za nas je pomembno poznavanje, kdaj se pojavljajo v večjem številu, in aktivnost njihovih ličink pod vodno površino. Ko enkrat razumete vedenje žuželk, njihove glavne kategorije in faze razvoja, skozi katere te žuželke prehajajo, imate lahko pripravljene prave muhe za skoraj vsak vodotok. Take informacije so ključnega pomena, da boste pripravljeni na vsako priložnost. Najboljši nasvet je: naučite se, kdaj in kako uporabiti svoje posnetke. Potrebujete čas in potrpljenje za pridobitev tega znanja, vendar je le-to neprecenljivo in tako se bo vaše muharjenje bistveno izboljšalo. Vaše vodilo pri tem sta znanje in dober vid, s katerim boste ugotovili, kaj se dogaja pod vodno površino ali na njej. Večina muharjev misli, da je pri načinu muharjenja „matc the hatch“ (ujemanje z dogajanjem na vodi pri žuželkah) treba ugotoviti, kaj se dogaja nad površino. Vendar je prav tako pomembno, da se pri izbiri pravih posnetkov za ličinkarjenje le-ti ujemajo z dogajanjem pod gladino.

V pozni pomladi ni težko pretentati lipana, ki neselektivno pobira velike majske enodnevnice na površini. A hkrati ličinke prodnic silijo izpod kamenja navzgor in večje postrvi v istem tolmunu ne zanimajo enodnevnice, temveč intenzivno goltajo le ličinke prodnic, ki se pojavljajo v veliko večjem številu. Edini način, kako boste to ugotovili, je, da vzorčite vodotok pod tolmunom in poiščete vzorec v svoji mrežici

Kmalu nas bo narava razveselila z višjimi temperaturami, takrat bo ozelenela tudi okolica postrvjih vodotokov. Foto: Pixabay

ali obračate kamenje in upate, da boste našli žuželke, s katerimi se postrv tam prehranjuje.

Verjamem, da je podmetalka iz več razlogov eno najpomembnejših orodij, ki bi jih moral imeti vsak muhar, in je bistveno boljše od vlečenja rib na suho. V večini ribiških družin je s pravilnikom tudi predpisana. Z majhnim dodatkom, ki ga lahko z malce spretnosti izdelate sami, vam lahko podmetalka služi tudi pri vzorčenju plavalcev, ličink pod vodno gladino.

S tem pripomočkom boste lažje ugotovili, kaj je pod kamenjem in okoli njega, kaj se skriva med travo, kaj je na dnu vodotoka in kaj plava v vodnem stolpcu. Seveda lahko to vidite šele, ko jo dvignete iz vode. Ko boste to storili, se bo vašim očem prikazal popolnoma nov svet podvodnega življenja, ki ga drugače ne bi videli.

Posebna podmetalka za žuželke ne omogoča le zaznavanja tistega, kar se skriva med travo ali pod kamenjem, temveč lahko ugotovite tudi, kaj mrtvega ali živega plava tisti trenutek v vodotoku in na območju, kjer boste lovili. Ugotavljanje »kaj je na ribjem meniju«, je v prvi vrsti ugotavljanje, katere vrste žuželk so prisotne na območju (torej na meniju). To ne pomeni, da bo postrv zalogaj pojedla samo zato, ker je na meniju. Postrvi redko obračajo kamenje in filtrirajo dno, temveč

čakajo, da se žuželke premaknejo ali zaplavajo, preden jih pojedjo. Karkoli lebdi v vodi, je zelo verjetno tisti trenutek pri postrvi zelo zaželeno. Razlika, kaj v vodi je in kaj riba dejansko vidi oziroma zazna, je za ribiča bistvena. Pod skalo lahko vidite pritrjeno ločnico in jo ves dan brez uspeha nametavate ribam, a brez uspeha. Veliko več uspeha boste zabeležili, če boste v mrežico ujeli ličinko marčne rjavke ali več njih. V prvih dneh sezone, ko je voda še zelo mrzla, pomakanje rok v reko ni prijetno. Mrežica je tudi glede tega zelo koristen pripomoček.

Pogosto naletimo na kroge na gladini, rib pa ne opazimo. To po navadi pomeni, da se ribe ne dvigujejo, temveč se prehranjujejo z ličinkami v površinskem sloju. Ribe se v večini primerov hranijo prav pod površjem, ker pri tem porabijo manj energije. Način, kako ujeti več rib, je razumevanje dogajanja pod vodo in edini način za to je z mrežico za vzorčenje.

Kaj je torej z obračanjem kamenja? Vem, da mnogi od vas mislite, da je vzorčenje pod kamenjem ali na njem enako kot precejanje skozi sito/mrežico, vendar je med tehnikami velika razlika. Premetavanje kamenja sicer pokaže, kaj je v reki, precejanje pa, kaj se premika skozi vodo. Ribe v večini primerov ne obračajo kamenja, jedo tisto, kar plava skozi vodo. Samo uporaba mrežice vam bo v resnici pokazala, kaj je na meniju, tako da lahko med ličinkarjenjem uporabljamo ustrezne vzorce muh.

Kako je najbolje uporabljati mrežico za žuželke? Če je le mogoče, z njo pregledamo območje zgoraj in spodaj pri mestu, kjer nameravate loviti. Potegnite jo nad začetkom območja, kjer boste lovili, in si oglejte, kaj se tam nahaja, nato pa preverite še dolvodno od lovnege mesta (ne brcajte kamenja, samo zberite, kar je v toku). To je ključno za uspeh pri ugotavljanju, kaj postrvi jedo. Če najdete podobnosti v dogajanju nad

območjem ribolova in pod njim, ste verjetno zmanjšali izbiro muh na največ pet vzorcev. To vam bo pomagalo pri izbiri prave muhe, ko ličinkarite.

Mrežico napnemo čez podmetalko in že se lahko podamo na malce drugačen lov za podvodnimi žuželkami.

Ali bo brodenje nad lovnim mestom in pod njim motilo ribe?

Kratek odgovor je ne, vendar morate to storiti zelo previdno. Na vseh lovnih mestih ne boste mogli kar tako brodit, ne da bi pri tem prestrašili ribe. To še posebno velja za majhne potoke ali kraje, kjer je edini način, da pridemo nad lovno območje, da brodimo skozi globoko vodo. Lahko pa zabredete v plitvino v večji razdalji pod območjem ribolova in nad njim,

predvsem na večjih rekah. Usedline, ki jih pri tem dvignete, rib ne bodo prestrašile, ravno nasprotno, spodbudile jih bodo k prehranjevanju. Potrudite pa se, da pri tem ne boste popolnoma zablatili območja ribolova in tako prestrašili rib.

Kolikokrat vzorčiti na dan? Preprost odgovor bi bil tolikokrat, kot je potrebno, da začnete uspešno loviti ribe na vsakem območju, kjer lovite. Čeprav se lahko vzorec, kar zadeva barvo, spreminja od tolmana do tolmana, je na reki v enakih razmerah prisoten nek stalen vzorec predstavnikov iste skupine žuželk. Po navadi najdete žuželko, katere vzorec bo uspešen večino časa tistega dne, razen če se okolje, kjer lovite, bistveno spremeni. Če s prvim vzorčenjem ne dosežete uspeha, vzorčenje ponovite. Svojo mrežico za vzorčenje uporabite tolikokrat, kolikor je potrebno, da najdete ustrezen vzorec, nato pa jo lahko odložite oziroma spremenite nazaj v podmetalko, ki jo boste zagotovo potrebovali.

Dragi kolegi ribiči, marec je tu in v marsikaterem revirju je muharjenje že dovoljeno. Želim vam, da znanje s pridom uporabite v praksi. V naslednjem, aprilskem sestavku pa se bom posvetil jedilniku postrvi, glavnim skupinam žuželk, ki gredo postrvem v slast, in ustreznemu rokovanju s temi čudoviti vodnimi bitji. Dober prijem vam želim!

Vladimir Mikec

KRAP, DA TE KAP

Med pridne in marljive ribiče nedvomno spada tudi Damjan Kapun, doma iz Čentibe pri Lendavi. Pred mnogimi leti ga je za ribolov navdušil oče, s katerim je rad hodil na ribolov in spoznal tisto lepšo stran ribolova. Z leti mu je ribolov zlezel pod kožo in brez njega si ne more več predstavljati življenja. V prid mu je tudi dejstvo, da ga pri njegovih ribiških podvigih podpira celotna družina.

Z ribiško opremo, palicami in vabami se najraje poda na divja jezera po Evropi, ob tem pa ne zanemari domačih voda na območju RD Lendava. Vključen je tudi v Športno ribiško društvo Mursko Središče na Hrvaškem. Tako se v prostem

Trofeja Damjana Kapuna iz Čentibe je krap, težak zavidljivih 36,2 kg.

času rad odpravi na ribolov k obrežju Mure, k rokavu v Murski šumi pri Benici, kjer najde svoje zadovoljstvo in mir v spokojni naravi. Dejal je, da ima najraje mirne revirje, saj se le tam lahko temeljito posveti ribolovu. Dodal je še, da se po kapitalca rad odpravi tudi v revirje zunaj meja naše domovine, na Madžarsko, v Bosno, na Hrvaško in v Avstrijo. Ker je pravi krapar, najraje uporablja boljše.

Če bodo letošnje razmere ugodne, si želi na ribolov v Francijo. Prepričan je, da se ključ do uspeha skriva v ribiškem znanju, veščinah, mirni roki in dobrih oziroma kakovostno izdelanih vabah. »Če se ribolovu posvetiš z vso dušo, je uspeh na dlani,« je dodal.

Vse večje ribe, ki jih ulovi, po veselem dogodku spusti nazaj v njihovo kraljestvo. Tako se mu je neki dan v revirju ŠRD Mursko Središče nasmehnila ribiška sreča, saj je ulovil res čudovitega krapa, jeziček na tehtnici pa se je ustavil pri zavidljivih 36,2 kg. Verjetno ni treba poudarjati, da gre za pravega kapitalca, ulov, ki se ribičem primeri le redko. Damjan Kapun je doživel to srečo. Napisati je treba tudi, da boj s takšno ribo ni bil enostaven. A za tolikšno ribo se splača potruditi, saj se ne zgodi ravno pogosto, da bi na trnku obvisel tak velikan.

Jože Žerdin

FAŠENKO (PUSTNO) SREČANJE LJUTOMERSKIH RIBIČEV

RIBIČ JOŽE LADIHA UGNAL VSO KONKURENCO

V Društvu upokojencev Ljutomer delujejo številne športne sekcije. Posebno dejavni so člani Sekcije športnih ribičev, ki združuje 19 članov. Sredi februarja so se zbrali na fašenskem – pustnem ribiškem srečanju ob ribniku na Moti pri Ljutomeru, da bi odprli novo ribolovno sezono 2021.

V dobri družbi so se med seboj pomerili na »prvem uradnem tekmovanju«, poimenovanem Fašenek ribiška tekma. V prelepem sončnem vremenu se je posebej izkazal upokojenec in športni ribič **Jože Ladiha**. Ribiči so bili s srečanjem izjemno zadovoljni, med njimi je vladalo prešerno vzdušje, ki so ga dopolnile dodatne dejavnosti, ki ostanejo vsem udeležencem v lepem spominu.

Po koncu tekme so nazdravili in sklenili, da bodo, seveda ob upoštevanju trenutno veljavnih ukrepov za omejevanje širjenja novega koronavirusa, letošnje dejavnosti temeljiteje namenili prijateljevanju, druženju ter izvedbi in udeležbi na številnih drugih ribiških tekmovanjih. »V Društvu upokojencev smo na člane Sekcije športnih ribičev, njihovo delo in poslanstvo izredno ponosni,« je ob zaključku druženja za medije dejal Ciril Magdič, predsednik Društva upokojencev Ljutomer.

Jože Žerdin

Člani Sekcije športnih ribičev Društva upokojencev Ljutomer so uspešno začeli novo ribolovno sezono. Na Moti so pripravili Fašenko (pustno) srečanje ljutomerskih ribičev. Ribič Jože Ladiha je na druženju ugnal vso konkurenco. Foto: Ciril Magdič

JERNEJ BASTL & BRANKO HRIBERŠEK Z RIBIŠKIMI ZGodbAMI PO SLOVENIJI

NA KRALJA VODA V RD MOZIRJE

Ob znamenitem Savinjskem gaju in ribniku na desnem bregu reke Savinje stoji dom mozirskih ribičev, ki je središče vsega dogajanja na področju ribištva, skrbi in vzdrževanja gojitvenih vodotokov, ki se izlivajo v revirje reke Savinje in Drete. Čudovita pokrajina, raznolikost ribolova in skrb za razvoj ribiškega turizma so zagotovilo in razlog za obisk vodnih draguljev z veliko pestrostjo habitata. Poseljenost rek z lipanom, potočno postrvjo, šarenko, belicami in kraljem voda, sulcem, nudi možnost za sprostitev in užitek vsakega ribiškega navdušenca.

V RD Mozirje skrbijo za redno in vsakoletno vlaganje sulcev, kar se odraža v številnih ulovljenih manjših pa tudi večjih primerkih te mogočne in lepe ribe. Generacijska pestrost na daljši rok zagotavlja realno možnost, da bomo tudi v prihodnje dobro lovili našega kralja voda.

Z Jernejem sva se tokrat odločila, da bi se s prijatelji preizkusili še v ribolovu sulca. Vremenska napoved je bila obetavna, v nedeljo naj bi snežilo, kar je za ribolov zelo ugodno. Vsaka sprememba vremena, predvsem napoved s padavinami, je razlog, ki marsikaterega sulčarja povleče za vodo, in tako je bilo tudi z nami.

Priprave na ribolov, predvsem Jernejeve, velikokrat mejijo na pretirano zagnanost, saj že vsaj dva dni prej pripravlja svojo opremo s poudarkom na brušenju trnkov. Jaz sem glede tega precej nemaren, saj se vedno zanašam na kolega, ki po navadi poskrbi za vse potrebno.

Za vodo sva prispela prva. Z neba so lahko naletavale snežinke, ki so navduševale za začetkom jutranje zimske idile. Samo še sulci bi povlekli vabo in vzdušje bi bilo res popolno. Ko sem namestil vobler, ki je veliko obetal, in ga zalučal na najboljše mesto, kjer naj bi se zadrževal moj veliki prijatelj sulci, je nekaj močno potegnilo vabo.

»Skala,« se je nasmehnil Jernej, »res pričakuješ, da boš s prvim metom zapel sulca?« se je krohtal in mi dajal nasvete, kako naj na suho povlečem mogočno skalo.

»Res si pravi kolega,« sem odvrnil in močno povlekel palico.

Druščina sulčarjev

V roki sem začutil nenavaden trzlaj, ki ni bil podoben vlečenju mogočne skale. Še enkrat sem močno povlekel in prevzel me je občutek, da je na mojem voblerju obviselo nekaj živega. Nisem želel kazati pretiranega navdušenja, saj bi se lahko izkazalo, da je na drugem koncu trnka res skala, ki s pomočjo močnega vodnega toka vzbuja občutek zapetja ribe.

Jernej je posmehljivo kimal z glavo in še naprej komentiral »dober prijem, skala,« dokler se na palici ni opazilo močnih trzlajev, ki so kazali na resnost situacije.

Lačni že na samem začetku

Gregor Brišnik

Počitek pod smreko, Žan in Jernej

Jernej s sulcem, dolžine 92 cm

»Pa menda ja ne,« je tiho stresel iz sebe, »Če imaš sulca, ti pretrgam vrvico,« je pametoval v upanju, da iz tolmana še vedno vlečem samo mogočno skalo.

Ob vnovičnem potegu se je skala začela obnašati kot pravi sulc. Potegi so upogibali palico do njene skrajnosti in rola je zapela svojo pesem. Iz dna tolmana se je začel dvigati sulc, ki je ob skoku iz vode razkril svojo srebrno bakreno lepoto.

»Sulec!« sem zavpil od navdušenja in že v istem trenutku je poleg mene stal Jernej, ki je nemo opazoval dogajanje.

»Skala, Neco, skala,« je samozavest kar vrela iz mene in občutek je bil nadvse čudovit.

Sulec je vabo vlekel na vso moč in lahko sem dobro ocenil, da sem zapel veličastno ribo, dolgo več kot en meter. Adrenalin je vrel po mojem telesu in sulc je otrsela z voblerjem na vse strani, da bi se rešil neokusne plastike.

»Nežno ga povleci na desno stran,« je Jernej zaskrbljen predlagal, ko je opazoval sulčev boj in stresanje vabe.

S pripravljeno podmetalko je stopil bliže vodi in se namestil na skalo ob bregu, ki je štrlela iz vode. Sulc se je nekoliko umiril, ko sem ga ob močnejšem vlečenju dvigoval iz vode, in je večkrat zajel zrak. Z rokami ga nismo mogli prijeti, saj je bil tolmun globok. Jernej se je z eno roko prijel za štrlečo vejo ob brežini in poskušal zajeti sulca, ki se je večkrat uspešno izmuznil njegovi podmetalki.

Potem se je zgodilo. Jerneju je spodrsnilo in je zgrmel v tolmun Savinje. Njegovo vpitje ob stiku z ledeno vodo se je razlegalo skozi vso pokrajino. Sulc je začel močno trzati in vztrajno zapletati vrvico okoli njegovega telesa. Nisem se mogel odločiti, ali naj držim palico ali naj iz ledene vode rešim svojega prijatelja.

A nekako se je le uspel skobacati iz vode in se oprijeti korenin, ki so štrlele iz brega. Na pol sklonjen in do pasu v vodi je začel dvigati okoli sebe zapletenega sulca. Ni vedel, kaj se je zares zgodilo. Še vedno v šoku od padca v vodo se je po nerodnosti zapel še z voblerjem. In takrat je sulc – v zadnjem krču želje po osvoboditvi zbadajoče vabe – z repom močno udaril po vodi, se osvobodil trnka in kot strela zgrmel v svobodo čudovitega tolmana.

»Neeee, moj sulc!« sem zavpil s trpkim pogledom proti Jerneju.

»Kakšen sulc?« me je nežno pobožala Berny, ko sem ves prepoten in poln adrenalina odprl oči in se znašel v toplem objemu presenečene žene.

»Koliko je ura?« sem še vedno v šoku gledal proti njej.

»Malo čez sedem.«

»Spet zamujam,« sem odvrnil, jo nežno poljubil in se pognal iz postelje.

»Ali ni zunaj malo mrzlo za tale vaš šport?«

»Saj veš,« sem samozavestno odvrnil, »nekdo mora poskrbeti za hrano.«

»Lubek,« se je nežno nasmehnila in odkimala z glavo, »če bi morali živeti od vaših rib, bi po hiši hodili sami postavni manekeni.«

V glavi sem še nekaj časa premetaval njene besede, ko sem se

oblačil in pripravljaj opremo. Imela je prav. Mraz, hladna voda, veter in vse vremenske nevšečnosti so dejstva, ki pa nas, zagrete ribiče, ne morejo odvrniti od početja, ki je zakoreninjeno globoko v našo podzavest in je del naše realnosti, naših življenj.

Ko sem stopil iz avta pri ribiškem domu, so se vsi v en glas začeli pritoževati nad mojo zamudo. Seveda sem jim na dolgo in široko obrazložil, da sem moral doma postoriti še nekaj neodložljivih zadev. Opravičilo ni zaleglo, saj nihče ni verjel mojemu jutranjemu nakladanju o nedeljskih obveznostih. Lahko sem samo skomignil z rameni in popil topel čaj z rumom, ki mi ga je ponudil Jernej.

Po določitvi parov in dogovoru o medsebojnem tekmovanju, kdo bo ujel največjega sulca, smo se odpravili novim ribiškim dogodivščinam naproti. In tudi tokrat je rahlo naletaval sneg, ki je v zgodnjih jutranjih urah že pobelil pokrajino. Voda je bila ravno pravišnja in malo motna, kar je dajalo občutek po dobrem ribolovu.

Podkrepljeni s sendviči in toplim čajem smo končno uspeli namestiti vabe in se podati za vodo v objem hladnega jutra. Jernej je dal Gregu nekaj koristnih nasvetov, ki je bil na sulčelovu šele tretjič. Povedal mu je tudi, da sulčelov ni kar tako. Lahko več let ne uloviš niti manjšega primerka, kaj šele večjega. A vedeti je treba, da sulci ne prijemajo doma za toplo pečjo in če vaba ni v vodi ... Potem lahko sulca samo sanjaš.

Po dobrih dveh urah še vedno nismo ujeli nobenega sulca. Le tu in tam se je na trnek obesila kakšna mrena ali malo večja šarenka. Zato se je Jernej odločil, da moramo spočiti utrujene in premražene noge, dogovoriti novo taktiko in izbrati lovna mesta, ki bodo poskrbela za presenečenje dneva.

»No, sulček, pa dajva,« je sanjaril Jernej, ko se je postavil na lovno mesto, ki je zares obetalo. Mene je začel spreletavati srh, ko sem z mislimi zaplaval v jutranje sanjarjenje o mogočnem sulcu, ki mi ga je Jernej strokovno odpel. Toda situacija je bila tokrat drugačna. Po nekaj dobrih metih se je muharica zašibila pod težo zapete ribe. Že na daleč se je videlo, da je sulc pograbil vabo tik pod gladino.

»Pa menda ja ne,« sem šepnil, da me Jernej ne bi slišal.

»Ati, tooo!« je sine vreščal kakšnih trideset metrov višje.

»Sedaj gre zares,« je Jernej trdno držal muharico v roki in prilagajal naklon palice sili upirajočega se sulca.

»To!« sem klavirno odvrnil v potrditev prijema. In spet bom poslušal vse mogoče teorije o taktiki sulčelova, vabah, opazovanju okolice, luninih menah, zraku, snegu, vetru, temperaturi in barvi vode, sulčevi presnovi, celo o barvi polaroidnih očal in še o mnogih stvareh, ki jih nihče od nas ne razume prav dobro. In če bi bila situacija ravno nasprotna, bi bila zgodba povsem enaka.

Čestitke Jerneju za ulov čudovitega sulca, izpuščenega nazaj v reko Savinjo, kjer čaka na srečanje z ribičem, ki mu bo poklonil še kakšno leto življenja.

Besedilo in fotografije: Branko Hriberšek

IZDELAVA PALICE (2. del)

Ko smo zbrali vse potrebno orodje in sestavne dele palice, lahko začnemo s samo izdelavo. Najprej moramo na bodoči palici določiti položaj, kamor bomo namestili obročke. Nekateri bolj priznani proizvajalci imajo to že označeno. Gre za stran oziroma točke na obodu, kjer je pri grafitnih palicah nakakšen šiv in predstavlja njen malo močnejši del, na katerega pri muharicah nato postavimo obročke. Pri palicah casting jih postavimo na nasprotni strani, vendar to trenutno za nas ni pomembno. Pomembno je, kako šiv najdemo. Vsak del palice (blanka) na gladki površini povaljamo tako, da z eno roko držimo zgornji konec, z drugo pa rahlo pritiskamo na sredini in premikamo, dokler ne najdemo preskoka. Vse skupaj držimo nagnjeno za 45 stopinj. Na sredini preskoka nato označimo naš šiv s piko ali črto. Pri manj kakovostnih izdelkih včasih najdemo več šivov in se odločimo za tistega,

svedri in s pomočjo vrtalnika. Prileganje ne sme biti ohlapno in ročaj se mora spodnjem delu, tik nad držalom kolesca, dovolj tesno prilegati, da vmes ostane le tanek sloj lepila, ki pomaga že sicer trdno nameščenemu ročaju. Zopet namažemo dvokomponentno lepilo na palico in znotraj v ročaj ter ga potegnemo po palici navzdol na njegovo mesto. Višek obrišemo s papirnatimi brisačami, da lepilo ne ostane na držalu kolesca in na delu palice brez ročaja.

Luknjico (po navadi raztrganino) z vidnim lepilom na zgornjem delu ročaja pokrijemo z lepotnim obročkom (t.i. winding check), ki ga prav tako zalepimo z dvokomponentnim lepilom, katerega višek zopet pravočasno odstranimo, preden se strdi.

Najbolj zapleteni del izdelave palice je zdaj za nami in lahko se posvetimo navijanju obročkov. Nekateri želijo na spodnji del tudi napisati oznake palice ali kaj drugega. Za to je najprimer-

Lepljenje držala kolesca. Pazimo, da je na koncu položaj privitega kolesca na prej določenem »šivu«.

Primer navijanja obročka z improvizirano škatlo

ki je najbolj izrazit. Za označbe uporabimo nekaj, kar pozneje lahko odstranimo. Lahko je to navaden svinčnik ali pa kapljica belega tuša. Postopek ponovimo na vseh delih bodoče palice. Sledi namestitev držala za kolesce. Slednjega po navadi že dobimo zlepljenega, lahko pa ga bomo morali sestaviti in zlepi sami. Uporabimo običajno dvokomponentno lepilo, najboljše epoksidno 90-minutno, ki ga uporabimo tudi za ročaj. Pazimo, da višek lepila ne ostaja na kovinskih in lesenih delih držala ter da je vse zlepljeno pravilno v vzdolžni liniji, da lahko pozneje vstavimo naše muharsko kolesce. Za namestitev držala, ki ima premer luknje večji od premera spodnjega dela palice, si pomagamo s papirnatim lepilnim trakom. Začnemo pol centimetra od dna palice in ga navijamo okoli palice, dokler se premer navitega traku ne prilega premeru luknje na držalu. Najbolje je, da navijemo več, kot je premer luknje in prilagajamo z odstranjevanjem lepilnega traku. Z nežnim potiskom ga lahko potisnemo do dna držala. Postopek ponovimo, med navoji traka puščamo nekaj milimetrov prostora za lepilo. Po zadnjem navoju nastane lepo prileganje in uporabimo isto lepilo, ki ga nanesemo na navoje in v držalo kolesca. Uporabimo ga dovolj in na koncu, ko smo potisnili palico do dna držala, nastavimo še njegov položaj v smeri šiva (naše označbe). Odvečno lepilo odstranimo in pazimo, da se med strjevanjem kaj ne premakne.

Sledi eno najtežjih opravil pri sestavljanju palic, in sicer izdelava luknje v ročaju, ki se mora bolj ali manj natančno prilegati premeru palice. Konično luknjo lahko naredimo ročno z okroglimi pilicami ali pa – z malo več izkušnjami – s

nejši beli tuš in pa pisala, ki omogočajo enakomerno debelino napisa – na primer rapidografi. Velikokrat so oznake že na sami palici in jih na koncu med lakiranjem samo še premažemo s tanko plastjo, da so obstojnejše in zavarovane pred praskami.

Prvi obroček, ki ga moramo namestiti, je vrhnji, ker od njega merimo razdalje in določamo mesta vseh drugih. Namestimo ga z enim od lepil, ki se zmeščajo s segrevanjem in strdijo ob ohlajanju. Lahko uporabimo tudi posebno lepilo za vrhove palic, ki pa ni nič posebnega. Pomembno je le, da dovolj drži in da vrh lahko po potrebi odstranimo in zamenjamo. Pazimo tudi, da je že prvi obroček, kot tudi vsi naslednji, v liniji s šivom, ki smo ga določili na začetku.

Razpredelnice za namestitev obročkov dobimo po navadi pri proizvajalcu ali pa v trgovini, kjer smo palico kupili, največkrat kar na njihovih spletnih straneh. Od vrha nato navzdol označimo mesta vseh preostalih obročkov zopet z nečim, kar bomo pozneje lahko odstranili. Merimo na sestavljeni palici, najboljše kar na tleh, in poskusimo postavljati oznake v liniji s prej določenim šivom. Ko končamo z zadnjo oznako za najbolj oddaljeni in največji spodnji obroček, je čas za njihovo navijanje.

Za navijanje obročkov je priporočljivo, da imamo nekakšen nosilec, na katerega med navijanjem lahko naslonimo palico. Lahko jo imamo tudi v rokah, vendar je izdelava preprostega nosilca tako enostavna, da je bolje, da ga poprej naredimo iz kakšne kartonske škatle (npr. za čevlje), v katero vrežemo nekaj utorov na obeh straneh. Utori nam lahko služijo tudi pozneje, ko bomo narejeno in lakirano palico sušili. Nit, s katero bomo navijali obročke, mora biti rahlo napeta, vendar

precej manj od sile, ki jo lahko pretrga. To dosežemo tako, da nit, preden jo damo na palico, napeljemo pod nekaj težjimi predmeti ali pa med njimi, uporabimo, na primer, nekaj revij ali knjig, tako da se na drugi strani obtežitve nit lahko prosto

vred potegnemo pod navoje in ven. Ob tem nit pogleda iz navojev nekaj milimetrov nazaj, obroček pa je pričvrščen. Zatem ostanek niti odrežemo tik ob navojih in pazimo, da ne poškodujemo preostalih. Marsikdo za ta rez uporablja skalpel,

Primer navijanja obročka z orodjem za navijanje

Posebne niti za navijanje palic; oznaka NCP pomeni, da nit bolje ohrani barvo in z leti ne zbledi.

Pripravljena škatla nam lahko služi tudi kot stojalo za sušenje.

Pripravljena škatla je lahko pripravno mesto za shranjevanje orodja in opreme.

odvija. Najbolje je, da med navijanjem sila vleče palico navzdol in da nit prihaja rahlo od spodaj. Nič ni narobe, če prihaja vodoravno ali celo rahlo od zgoraj navzdol, kakor nam pač ustreza. Z malo inovativnosti si lahko zelo olajšamo samo navijanje in navoji niso nič manj enakomerni kot na palicah priznanih proizvajalcev.

Obročke nameščamo postopoma in po vrsti, da se med premikanjem preostali ne odlepijo ali premaknejo z mesta. Začnemo z držalom muhe. Namestimo ga nekaj milimetrov nad plutastim ročajem, nit začnemo navijati tik nad obročkom, ki pokriva vrh ročaja (winding check). Vsakega od obročkov, ki ga navijamo, učvrstimo z lepilnim trakom na strani, ki je ne navijamo. Vedno pazimo, da je šiv pravilno nameščen in prej preverimo, ali je na strani, kjer nalega na palico (obe nožici kačastega obročka), popolnoma gladek. Če opazimo karkoli ostrega na spodnji strani, moramo obroček predhodno pobrusiti, da z njim ne poškodujemo palice.

Z navijanjem začnemo tako kot pri vezanju muh, le da tu vrtimo palico in ne niti okoli palice. Najprej prekrijemo nekaj prvih navojev, da se nit ujame, konec odrežemo in nadaljujemo v smeri obročka. Po navadi začnemo nekaj milimetrov stran in šele nato nadaljujemo z navijanjem čez noge obročka. Nekaj milimetrov pred zaključkom navojev pod navoje uvežemo zanko iz niti ali najlona, ki ostane odprta v smeri našega navijanja in pozneje omogoča zaključevanje navoja. Ko je noga obročka povita, s prsti pritismo ob zadnji navoj in odrežemo nit nekaj centimetrov stran. Ostanek niti potegnemo skozi pripravljeno zanko. Nato vse skupaj z zanko

vendar par ostrih škarjic, ki jih sicer uporabljamo za vezavo muh, popolnoma zadostuje. Ko je obroček na eni strani pričvrščen, obrnemo palico in povijemo še drugi del. Za vsakega posebej pazimo, da je nameščen natančno na pravo mesto po obodu (šiv) in po potrebi sproti popravljamo. Postopek ponavljamo, dokler niso pravilno nameščeni vsi obročki. Poleg njih povijemo tudi spoje na ženski strani. Dolžina navoja naj bo enaka dolžini navoja noge najbližjega obročka, kar za trdnost spoja popolnoma zadostuje, obenem pa je tudi lepega videza.

Ostane le še odstranjevanje oznak s palice, ki jih ne potrebujemo več, in lakiranje navojev. Pripravljen lak za palice pustimo nekaj časa, da mehurčki izginejo, in prvo tanko plast nanesemo samo prek navojev s tankim čopičem. Za mešanje uporabimo plastične paličice. Po potrebi obračamo, da ne nastajajo kapljice, in pazimo na to kakšno uro ali dve. Ko je prva plast suha (po navadi traja 24 ur), lahko drugo nanesemo tako, da z lakom premažemo kakšen milimeter prek navojev. Prekrijemo tudi napis, če ga imamo, ali pa oznake in zopet uro ali dve pazimo, da je lak po obodu enakomerno razporejen z obračanjem. Površinska napetost lakov za palice omogoča visok sijaj in gladko površino končnega izdelka. Ostane le še preizkus užitka ob uporabi nečesa, kar smo naredili sami. Lahko povem, da je vse skupaj veliko preprosteje, kot je videti na prvi pogled. Lahko si pomagamo tudi z nasveti s spleta in krajšimi filmi (Youtube) in rezultat je lahko izdelek, ki smo si ga zelo želeli. Da pa je še domače izdelave, mu dodaja še posebno vrednost.

Tomaž Modic

OB VODI NI NIKOLI DOLGČAS

Naj tokratni opis naših družinskih ribiških dogodivščin začnem s citatom iz enega mojih najljubših božičnih filmov, Umri pokončno. Bruce Willis med plazenjem po cevi reče: »Sovražim, ko imam prav« (angl. I hate it when I'm right). To sem namreč večkrat pomislil tudi sam – nismo sicer plezali po ceveh, a spomladi, med prvim zaprtjem v občine, sem namerno prihranil več ribiških datumov še za jesen, če bi se splošna karantena ponovila. In sem imel prav. Članek namreč pišem ob koncu drugega tedna krompirjevih počitnic, tisti teden, ki je prišel nenapovedano.

Veliko nas je bilo staršev, ki smo se vsak dan (oziroma en dan prej) spraševali, kaj naj pa danes naredimo za kosilo in kako zaposliti mularijo. Fantoma so odpovedali tudi treninge (oba trenirata smučarske skoke), tako da smo se za rešitev znova posvetili ribolovu. Malo pred počitnicami je bil v občilih tudi napotek, da če smo na zelenih površinah iz istega gospodinjstva, nam ni treba nositi mask.

V tistem tednu smo se trikrat odpravili na Mali graben. V tistem času je bila okolica Ižice (in tudi reka sama) še preveč poraščena, Mali graben pa je zlahka dostopen s pretežno peščenim dnom, tako da ni bilo težav za ribolov s plovcem. No, bila je ena ovira, bi lahko rekel – NI BILO RIB! V toku reke, kjer smo lovili, blizu izliva v Ljubljano, z brega ni bilo videti niti ene. S tem, da smo

tam letos pogosto lovili in je bilo platnic, rdečeoč, klenov in ostriz-žev vedno v obilju. Tokrat pa nič! Kot bi jih oktobrsko deževje in narasli vodotoki odplaknili v Ljubljano. Vendar tokrat ribolov ni bil v prvem načrtu – pomembno je bilo predvsem, da smo za nekaj ur odšli iz stanovanja, se družili na soncu in zraku – no, to sem vsaj fantoma poskušal dopovedati.

Po prvem neuspešnem dnevu smo šli naslednja dva bolj pripravljene v boj – s kruhom ter koruzo in z različnimi tekočimi in praškastimi aromami (tokrat smo dali poudarek na jagodo) smo se preselili še bližje ustju reke, da bi morda uspeli privabiti ribe iz Ljubljane. Vendar ni bilo uspeha. Kmalu sem na plano privlekel svoje izgovore, ki jih uporabim, ko se nas ribe izogibajo. »Se spomnita, ko je Jeremy Wade (znani ribič, ki nastopa na televizijskih

Beličarjenje na Malem grabnu nam to pot ni prineslo uspeha.

Veliko šteje že to, da smo skupaj na svežem zraku.

Na nasprotnem bregu so bili zbrani lovci na ščuke – tudi nam je prišla ena, in to na koruzo!

kanalih, op. ur.) lovil v Aziji in je rekel, da je vrgel vabo več kot 500-krat in mu nič zagrabilo. Pa ni obupal ...» Verjetno ste že videli kdaj oddajo, ko Jeremy Wade potuje po svetu in ribari – naša dva sta nora nanjo, jaz pa jo kdaj uporabim za izgovor pri naših ribiških neuspehih. V prvem tednu počitnic sta gledala še drugo ribiško oddajo, ko so trije prijatelji lovili tri dni in si vsak dan zadali drugačen cilj (število, teža rib). Eden od njih ni ujel ničesar do zadnjega dne. In tudi tistega sem jima omenil, ko je šel naš drugi ribolovni dan h koncu: »Fanta, sedaj smo pa kot tisti na televiziji (in onadva sta mi takoj povedala, kako mu je ime), ki v prvih dveh dneh ni ujel ničesar. Čeprav je imel več palic kot mi, več vab, več hrane je zmetal v vodo ...» Ne vem sicer, če sta fanta verjela oziroma nasedla, a vseeno sta šla z mano na lov tudi naslednji dan, čeprav je kazalo slabo. Pomanjkanja vztrajnosti nam resnično ne more nihče očitati!

Tretji ribolovni dan se nam je (ali pa vsaj meni) nasmehnila sreča. Ne, rib še vedno ni bilo na spregled, je pa bil blizu

mesta, kjer smo lovili, še en ribič, član RD Barje. Povedal nam je, da je tam od devetih zjutraj (mi smo prišli okoli 14. ure) in ni ujel ničesar. Ne le to, niti enega prijema ni imel. To sicer niso bile vzpodbudne novice, a meni je dalo še en izgovor: »Slišita, fanta, on lovi že šest ur pa ni ujel ničesar, tako da ni nič takega, če mi v treh urah nimamo prijema.« In do konca dne ga res ni bilo.

Res neverjetno, da v treh dneh, kljub izdatnemu privabljanju, nismo ujeli niti ene ribe. Ne le, da nismo nič ujeli, niti enega samcata prijema nismo zabeležili. No, to ni popolnoma res – prvi dan mi je na lahek polgramski plovec in dve zrni koruze prišla merska ščuka. Kaj takega se mi še ni zgodilo in se mi verjetno tudi ne bo več! Očitno se je veliko pomanjkanje plena poznalo do take mere, da je ščuka postala začasna vegetarijanka. Nasploh je bilo v tistih dneh videti veliko kolegov, ki so vijačili na ščuko, tako da smo mi očitno izbrali napačen način ribolova. Vendar je takrat res veljala tista, da ni pomembno, ali kaj ujame ali ne, ampak da smo zunaj, na zraku (brez maske), v gibanju, v naravi. Čeprav to fantoma velikokrat rečem (to je eden mojih priljubljenih starševskih izgovorov), pa je bilo tokrat res. Tudi ribe bodo nekoč še prišle na vrsto.

Blaž Dominik

Čeprav nismo ujeli rib, nam ni bilo dolgčas, saj je bilo vedno treba kaj razvezati, odplesti, na novo navezati ...

V SPOMIN

Alfonz Colnar

(1941–2021)

Z žalostjo sporočamo, da smo barjanski ribiči na začetku februarja izgubili spoštovanega člana Alfonza Colnarja. V RD Barje se je včlanil leta 1969. Ribiški izpit je opravil oktobra 1970. Poleg ribiške palice je z veseljem poprijel tudi za delo pri upravljanju z ribami in pri vodenju ribiške družine. Bil je večkrat nagrajeni član, med drugim z redom za ribiške zasluge tretje stopnje leta 1985, osem let pozneje z redom za ribiške zasluge druge stopnje in nato leta 1998 še z redom za ribiške zasluge prve stopnje. Priznanja kažejo, da je bil izjemno poštvovalen član. Poleg tega, da je bil ribič, smo ga poznali tudi kot odličnega opazovalca in ljubitelja prostoživečih ptic. Kot ribič je rad obiskal Ljubljano, Iščico ali katerega od drugih ribolovnih revirjev. Svojem pokojnega Alfonza izrekamo iskreno sožalje. Pogrešali bomo ribiške klepete z njim nekje pod lipami ob Ljubljani ... Počivaj v miru!

RD Barje

Ivan Skaza

(1934–2021)

V januarju je koroške ribiče pretresla žalostna vest, da je naše vrste zapustil naš dolgoletni član Ivan Skaza. Dolga leta je bil nepogrešljiv član Koroške ribiške družine, v kateri je s svojim delom in požrtvovalnostjo pustil globok pečat. Dokler mu je zdravje dopuščalo, je bil zelo aktiven in prisoten pri vsaki akciji, bodisi je šlo za ribiško tekmovanje ali pa delovno, vedno je bil pripravljen s svojim delom in znanjem pomagati k razvoju naše družine.

Vrsto let je bil član predsedstva ribiške družine pa tudi predsednik aktiva Slovenj Gradec. Za svoje delo je prejel številna priznanja ribiške družine in Ribiške zveze Slovenije ter nazadnje red za ribiške zasluge prve stopnje. Ribiška družina mu je podelila naziv častnega člana ter tako izkazala spoštovanje do njegovega dela in truda za njeno blaginjo.

Koroški ribiči se zavedamo, da smo z njegovim odhodom izgubili ribiča, ki je bil za zgled in vzor mnogim mlajšim generacijam. Zato bo za vedno ostal v naših spominih kot eden izmed temeljnih članov naše ribiške družine, po katerem se lahko zgledujejo nove generacije.

Hvaležni za njegovo delo ga bomo ohranili v trajnem in spoštljivem spominu.

Koroška RD

Stanko Gabrovec st.

(1936–2021)

V januarju je naše vrste za vedno zapustil Stanko Gabrovec. Stanko je bil skoraj vse življenje član naše ribiške družine. Ribolov mu je ogromno pomenil, saj je že od mladih nog rad zahajal za vodo. Drava mu je dajala zavetje, kamor se je rad umaknil pred vsakodnevnim vrvežem.

Za ribolov je navdušil tudi svoje sinove. Stanko je bil vedno pripravljen za delo v ribiški družini, pomagal je pri izgradnji ribiškega doma in bil do zadnjega reden član čistilnih akcij. Tudi ko mu ne bi bilo treba več opravljati delovnih ur, je vsako leto rad prišel na čistilno akcijo in po svojih močeh pomagal očistiti okolje našega ribiškega doma. Za svoje delo je prejel številna priznanja ribiške družine ter tudi red za ribiške zasluge druge stopnje Ribiške zveze Slovenije.

Za Stankom je ostala praznina ob Dravi in v naših srcih, ne bo pa ostal prazen spomin, ampak bo poln lepih trenutkov, snidenj in doživetij, ki smo jih nanizali v skupnem druženju.

RD Koroška

Bogdan Gorišek

(1940–2020)

Novembra 2020 je za vedno prenehalo biti srce našega dolgoletnega člana Bogdana Goriška. Član RD Barje je bil od leta 1989 pa vse do dolgotrajne bolezni, ki mu je preprečila pogostejše izhode do vodotokov in ribnikov, kjer je rad preživil proste dni. Svoji matični RD Barje je ostal zvest polnih 30 let, lovil pa je že prej. Bogdan je ribiški izpit opravil maja 1967, tik pred njegovim 28. rojstnim dnem. Najraje je imel mirne in tople poletne ribiške večere pred spremembo vremena. Takrat z Barja zapiha nežna sapica, ki naznanja dež, ribiču pa obeta dober prijem. Spominjamo se ga tudi kot delavnega moža. V zahvalo za svoj prispevek pri delu v ribiški organizaciji je leta 1998 prejel red za ribiške zasluge tretje stopnje. Svojem prijatelju izrekamo sožalje. Bogdan, na svidenje med zvezdami.

RD Barje

PRIPRAVA TOPLOTNO OBDELANIH SLADKOVODNIH RIB

V rekah, jezerih in ribnikih Slovenije živi vsaj 20 vrst sladkovodnih rib, zanimivih za športni ribolov, iz katerih lahko pripravimo tudi številne izvrstne jedi. Gojko Škorič je v zadnjih šestih letih bralcem glasila Ribič predstavil več kot sto receptov za pripravo različnih ribjih jedi. Bralci, ki radi tudi kuhate, ste med njimi prav gotovo našli kaj zanimivega za popestritev vašega jedilnika.

Lani vam je Gojko v majski številki glasila Ribič zaupal nekaj koristnih nasvetov in zanimivosti o pripravi hladnih predjedi iz sladkovodnih rib. V njegovi kuharski beležki je še več zanimivih receptov za pripravo rib, ki pa jih zaradi omejitve gibanja v času koronavirusa žal nismo uspeli skuhati in preizkusiti, da bi vam jih lahko zaupali.

V tej številki vam Gojko predlaga, katere glavne jedi lahko skuhate iz naših sladkovodnih rib s toplotno obdelavo. Na tak način lahko pripravimo ribje jedi: na žaru, v ponvi, v pečici, s pečenjem v soli, v voku, s cvrtjem (v veliki količini masčobe), z dušenjem, s kuhanjem, s kuhanjem na pari (poširanjem).

Čiščenje rib

Najprej moramo ribe očistiti: odstranimo luske, drobovino in škrge. Vendar, pozor – če pripravljamo ribo v soli, lusk ne odstranimo! Ribe lahko toplotno obdelamo zelo različno: cele, lahko jih filetiramo, narežemo na kose, velike ribe lahko narežemo na kotlete.

Mariniranje

Tokrat bi radi opozorili na zelo pomemben del

v predpripravi rib pred toplotno obdelavo, to je mariniranje. Marinade zmehčajo meso, mu izboljšajo ali dopolnijo okus in mu tudi podaljšajo uporabnost. Uporabljamo jih pri pripravi rib, piščančjega mesa in vsega drugega mesa na žaru, kot tudi za meso, ki ga nameravamo peči ali cvreti.

Gojko ribe marinira skoraj pred vsako pripravo. V katerih primerih ni treba marinirati? Rabe ni treba marinirati, če jih cvremo v olju. V takem primeru očiščene ribe le posušimo in povaljamo v moki ter ocvremo v ponvi z dovolj olja. Če ribe cvremo, jih lahko po želji posolimo pred cvrtjem ali ko so pečene.

Z mariniranjem dosežemo, da se ribje meso prepoji z določenimi okusi, preden ga toplotno obdelamo. Najbolje je, da marinado naredimo vnaprej. Kot številne kulinarične tehnike tudi mariniranje izhaja iz francoske kuhinje. Beseda prihaja iz francoske besede »mariner«, kar pomeni marinirati, nasoliti in vložiti v kvašo. Poleg soli sta pri mariniranju najpomembnejša limonin sok in malo oljčnega olja. Lahko pa dodamo še druge sestavine, kot so različna zelišča, limonino in pomarančno lupino (iz neškropljenih limon in pomaranč), peteršilj, česen. Sestavina marinade

Toplotna obdelava

Ribe lahko toplotno obdelamo cele, lahko jih filetiramo, narežemo na kose, velike ribe narežemo na kotlete.

V Ribiču smo v prejšnjih letih predstavili številne ribje jedi, pripravljene na tak način. Za kateri način priprave se odločimo, je odvisno predvsem od vrste rib, ki so nam na voljo.

Če ujamete npr. majhne zelenike, rdečeperke ali rdečeočke, vam svetujemo, da jih ocvrete. Pomokane, spečene v olju, so izvrstne, podobno kot sardele, inčuni ali girice. Na žaru lahko pripravimo cele, srednje velike ribe, od velikih rib pa kotlete ali filete.

Če ujamete večjega krapa, ga narežite na kotlete, ki jih lahko pripravite na veliko načinov. Zelo okusen je kotlet krapa s kremo iz špinata in pehtrana. Pehtran je eno od zelišč, ki se lepo poda k ribi. Recept je bil objavljen v Ribiču, 9/2019.

Za v pečico predlagamo večje ribe, takšne okrog kilograma, prav tako za peko v soli. Veliko je možnosti za pripravo rib v ponvi, voku ali za dušenje. Svetujemo, da ob ribah uporabljate veliko raznovrstne zelenjave. Previdni pa bodite pri uporabi zelišč in začimb, da ujamete njihovo harmonijo z nežnim okusom ribe.

Kot načina priprave sta premalo v rabi kuhanje in kuhanje na pari. Gojca za tak način priprave priporoča belo ribo, ki nima veliko kosti (smuč, som, postrv...). Prav tako tudi za poširanj. Kuhamo lahko celo ribo, za poširanj pa priporoča fileje. Čas kuhanja je odvisen od teže ribe; če tehta 30–50 dag, bo dovolj 20 minut. Ribo damo kuhat v vrelo vodo. Za enako velike ribe naj tudi poširanj na pari traja 15 do 20 minut.

Če boste prelistali stare številke Ribiča od leta 2015 naprej, boste lahko našli veliko zanimivih receptov za tak način priprave. Zdaj, ko se omejitve gibanja med regijami počasi sproščajo, bliža pa se tudi nova ribolovna sezona, bomo lahko spet več za vodo. Gojko pa bo s svojimi sodelavci za bralce preskusil in predstavil še več novih receptov.

Borut Jerše

Če se vam posreči ujeti kapitalno ščuko, soma, postrv ali drugo veliko ribo, je zelo dober način priprave ribja rolada z zelenjavo in krompirjem. Tole ščuko so ujeli v ribniku Ribiškega društva Rače in je tehtala približno 7 kg. Recept za pripravo lahko najdete v Ribiču, 12/2019.

Postrv je zelo primerna za filiranje. Dobro je, če tehta od 0,5 do 1 kg. Zelo okusen je recept postrvje fileja z lešniki, lahko tudi mandlji. Recept je bil objavljen v Ribiču, 6/2019.

Kilogramski smuč je idealen za pripravo v soli. Recept za pripravo je v Ribiču, 12/2018.

je odvisna od tega, ali je ribje meso belo (smuč, som, postrv) ali temno (krap, amur). Bolj začinimo marinado, če je meso temno, če pa je belo, naj bo marinada nežnejša.

Pomembno je, da vse sestavine za marinado tremo, meljemo in mešamo v posodi, ki ne reagira s kislinami; najboljši sta steklena ali keramična. Ko ribe prelijemo in premešamo, jih pokrijemo in damo v hladilnik. Najbolje je, če so v hladilniku dobre pol ure. Pred pečenjem pa jih, vsaj za eno uro, postavimo spet na sobno temperaturo.

Med kuhanjem oziroma pečenjem lahko z marinado polivamo jed. Uporabljene marinade ne shranjujemo in je ne smemo znova uporabiti za mariniranje.

Fosilni kleniči iz nekdanjega glinokopa pri Bobovku (Kranj) so se odlično ohranili, vidne so celo posamezne luske in drobne koščice. Zbirka Prirodoslovnega muzeja Slovenije. Foto: Matija Kriznar.